

animā meā. responsum est esse illic septemmi-
lia viroz qui nō curauerūt genua añ baal

Ca. xliij
Tempus i regno iuda pertinere ad ihe-
rusalem etiā regū succedentiū tempo-
ribus nō defuerūt pphē. sicut dō pla-
tebat eos mittere vel ad pñiciandū qđ opus
erat. vel ad corripieda peccata picipiedāq;
iusticiā. Nam et illic et si longe min⁹ qđ in is-
rahel. tñ exiterūt reges qui suis impietati-
bus deū grauiet offēderent. et moderatis
flagellis cū ppo simul plecterent. **Dioz** sa-
ne regū merita ibi non pua laudant. In isrl
aut reges alios magis. alios minus. om̄s tñ
reprobos legim⁹. **Vtraq;** igit pars sicut iu-
bebat diuina puidencia vel sinebat. varijs
et erigebat pperitatibus et aduersitatibus
pmebat. et sic affligebat. nō solū exteri⁹. ve-
rū etiā inter se ciuilibus bellis. vt certis exi-
stentiibus causis. misericordia dei vel ira pa-
tesceret donec eius indignacione crescente
vniuersa gens illa chaldeis debellātibus nō
solū subuerteret in sedibus suis. sed etiā maxi-
ma sui pte transferret in terras assirioz. p̄us
illa ps que vocabat israhel in tribub⁹ de cez
postea vero et etiā iudas euersa iherlm et tē-
plo illo nobilissimo. in quib⁹ terzis p annos
lxx. captiuum egit ocium. post quos inde di-
missa templū quod euersum fuerat iustaura-
uit et quāuis eius in alienigenaz degerent
terzis. nō habuit tñ dñiceps duas regni par-
tes et duos diuersos in singulis ptib⁹ reges
sed in iherlm p̄iceps erat vn⁹ atq; ad dei tē-
plum quod ibi erat omnes vndiq; vbiq; m̄q;
essent et vndecūq; possent p certa tpa venie-
bāt. **S;** nec tūc eis hostes ex alijs gētib⁹ ex-
pugnatoresq; defuerūt. **Naz** etiā romanoz
iam tributarios eos xp̄us inuenit.

Ca. xliij.
Oto aut illo tpe ex quo redierunt de
babilonia. post malachīā aggeū et
zachariā qui tunc pphetauerūt. **Thes-**
drā nō habuerūt pphetas vsq; ad saluato-
ris aduentū. nisi aliū zachariā patrē iohānis
et elizabet eius vxorē. xp̄i natiuitate iā pxi-
ma. et eo iā nato symeonē iam senex. et annā
viduā iamq; grandeuā. et ipm iohannem no-
uissimū qui iuuenis iam iuuenē xp̄m nō quid
futur⁹ pdixit. sed tñ nō incognitū pphetica
cognicōne mōstrauit ppter quod ipse dñs
ait. **L**ex et pphete vsq; ad iohānē. **S;** istoz
quimq; ppheticō ex euāgelio nobis nota ē
vbi tpa virgo mater dñi añ iohannē pphē-
tasse inuenit. **Sed** hanc istoz ppheticā iudei
reprobi nō accipiūt. acceperūt at qui ex eis
innumerabiles euāgelio crediderūt. **Tunc**

em est vere israhel diu. **S;** in duo. diuise illa
que p samuelez pphetā sauli regi ē immuta-
bilis pñiciata malachīā vero aggeū zacha-
riā et esdrā. etiā iudei reprobi in auctoritatē
canonicā receptos nouissimos habeāt. **Sūt**
em et scripta eoz sicut alioz qui in magna
multitudine pphaz ppauci ea scripserūt que
auctoritatē canonis obtinerēt. **De** quoz p-
dictis que ad xp̄m ecclesiāq; eius p̄tinēt non
nulla michi in hoc ope in deo esse ponēda. qđ
omodi⁹ fiet adiuuāte domino se quēti libro
ne hunc tā plixū vterius oneremus.

Explicit liber. xvij.
Incipiūt. c. li. xvij.

- De** hijs que vsq; ad tpa saluatoris. x. et. vij.
voluminibus disputata sunt. i.
- De** terrene ciuitatis regibus atq; tēporibus.
quibus ab exortu abrahe sanctorū tempoza
supputata cōueniūt. ij.
- Quibus** regnātibus apud assyrios atq; sicō-
mios abrahe cētenario isaac de pmissione sic-
nat⁹. vel ipi isaac sexagenario esau et iacob
gemini de rebecca sint editi. iij.
- De** tēpibus iacob et filij eius ioseph. iij.
- De** api rege argiuoz quem egipci seraphim
noiatū diuino honore coluerūt. v.
- Quo** regnate apud argiuos quoue apud as-
syrios iacob i egipto mortuus sit. vi.
- Quozum** regum tempore ioseph in egipto
defunctus est. vii.
- Quozū** regum etate moyses nat⁹ sit. et quo-
ruz de oz isrl de tēporibus sic orta religio viij.
- Quando** atheniensū ciuitas sic odita. et quā
causaz nomis varzo eius phibeat. ix.
- Quid** varzo tradat de nūcupacōne ariopa-
gi et de diluio deucalionis. x.
- Quo** tpe moyses pplm dei de egipto eduxe-
rit et iesu naue q̄ eidē successit quoz regum
etate sic mortu⁹. xi.
- De** sacris falsoz doz. que reges grecie illis
temporibus instituerūt que ab exitu israhel de
egypto vsq; ad obitū iesu naue dinuerūt. xij.
- Qualiū** fabulaz figmēta exorta sint eo tem-
pore quo hebreis iudices pesse ceperūt. xiiij.
- De** theologis poetis. xiiij.
- De** occasu regni argiuoz. quo tpe apd lau-
rentes picus saturni filij regnū patris p̄m⁹
accepit. xv.
- De** diomede post troie excidiū i deos relato
cui⁹ locij editi sunt in volucres esse dñi. xvj.
- De** incredibilibus hoim omutacōnibus quid
varzo crediderit. xvij.
- Quid** credendū sit de transfo. macōnibus que

arte demonū homibus videntē accidē. xvij.
Quod eo tpe eneus in italia venerit quo la-
 pidō iudex. xix.
De successione p̄sdebat hebreis ordinis reg-
 ni apud israelitas post iudices. xx.
De regib⁹ latij. quoz p̄mus eneus et duode-
 cimus auctin⁹ dii facti sunt. xxj.
Quod eo tpe roma fit cōdita quo regnuz
 assyrioz intercidit quo ezechias regnavit i
 iudea. xxij.
De fibilla erithea. q̄ inter alias fibillas cog-
 noscit de xpo euidentia m̄sta cecimisse. xxiiij.
Quod regnate romulo septē sapiētes clarue-
 rint. quo tpe de cem tribus que israel dice-
 bant in captiuitate a chaldeis ducti sunt idē
 q̄ romul⁹ mortu⁹ dno honoē dōat⁹ ē. xxiiij.
Qui philosophi emiruerint regnate apd ro-
 manos tarquinio prisco. apud hebreos zede-
 chia cū ibrlz capta ē tēplūq̄ subuersuz. xxv.
Quod eo tpe quo impletis. lxx. ānis iudeoz
 ē resoluta captiuitas. romani quoq̄ a domi-
 natu sunt regio liberati. xxvj.
De temporibus p̄phetaz quoz oracula ha-
 bent in libris. quiq̄ tūc de vocacōne gēciuz
 multa cecinerūt. quādo romanoz regnū ce-
 pit assyriorumq̄ defecit. xxvij.
De his que ad euāgelij xpi p̄tinent quid o-
 see et amos p̄phetauerint. xxviii.
Que ab isaia de xpo et ecclia sint p̄dicta. xxix.
Que micheas et ionas et isobel nouo testam̄-
 to ogzuetia p̄phetauerūt. xxx.
Que i abdia i nau et abacuc de salute mudi i
 xpo p̄nunciata repiant. xxxj.
De p̄phetia que in oracōne abacuc et canti-
 co continēt. xxxij.
De xpo et vocacōne gēciū que iheremias et
 sophonias p̄pheticō spū sunt p̄fati. xxxiiij.
De p̄phetia danielis et ezechielis. q̄ in xpm
 ecclesiamq̄ concordat. xxxiiij.
De triū p̄phetaz p̄phaticōno id ē aggei. zal-
 charie et malachie. xxxv.
De esdra et machabeoz libris. xxxvj.
Quod p̄phetica auctoritas omni origine gē-
 tilis p̄hie inueniat antiquior. xxxvij.
Quod quedā sanctorū scripta ecclesiasticus
 canon p̄pter nimā nō recepit vetustatez. ne
 p̄ occasionē eoz falsa veris insererēt. xxxviii.
De hebraicis literis q̄ nunq̄z i sue sigue p̄pe-
 tate nō fuerūt. xxxix.
De egipciōz mēdacissima vanitate. que an-
 tiquitati sciēcie sue centūmilia ascribit āno-
 rum. xl.
De philosophicaz opinionū dissensionibus
 et canonicaz apud ecclēsiā concordia scrip-
 turaz. xli.
Qua dispensacōne p̄uidēcie dei scripture sa-

cre veteris testamēti ex hebreo i greco elo-
 quiū translate sint. vt vniuersis gentibus in-
 notescerent. xlii.
De auctoritate. lxx. inter p̄rum. que saluo ho-
 noze hebraice lingue omnibus fit inter p̄tib⁹
 p̄ferenda. xliij.
Quid intelligēdum sit de minuit aaz excidio.
 cui⁹ denūciatio in hebreo. xl. diez spacio tē-
 dit. in. lxx. aut tridui breuitate ocludit. xliij.
Quod post instauracōnem templi p̄phetas
 iudei habere destiterūt et exinde vsq̄ ad na-
 tiuitatē xpi cōtinuis aduersitatib⁹ sint affli-
 cti vt p̄bare alterius templi edificacōnem
 p̄pheticis vocib⁹ fuisse p̄missam. xlv.
De ortu saluatoris nostri scdm q̄ verbū ca-
 no factū est. et de disp̄sione iudoz p̄ omnes
 gentes sic fuerat p̄phetatū. xlvj.
An ante tpa xpi aliqui fuerint extra israhel-
 liticū genus qui ad celestis ciuitatis confor-
 ciū puenirent. xlvij.
Prophēcia aggei qua dixit maiorē futuraz
 gloriā domus dei q̄z p̄mū fuisset nō in reedifi-
 cacōne tēplū. s̄z in ecclia xpi esse opletā. xlvij.
De incerta multiplicacōne ecclie q̄ i b̄ seculo
 mlti reprobi miscēt electis. xlix.
De p̄dicacōne euāgelij. que p̄ passioēs p̄dicā-
 ciū clarioz et potēcioz facta est. l.
Quod etiā p̄hereticōz dissensiones fides ca-
 tholica roboratur. li.
An credendum sit quod quidā putāt imple-
 tis. x. p̄secucōnibus que fuerūt. nullā supe-
 preter vndecimā que in ipō anti xpi tempōe
 sit futura. liij.
De tpe nouissime p̄secucōnis. liij.
De stultissimo mendacō paganoz. quo xpia
 nam religionē non vltra trecentoz. lx. quicq̄
 annoz mensuram esse sinxerunt. liiij.

Expliciūt. ca. li. xvij.

Deuinitatū duarū quarū
dei vna seculi hui⁹ ē alte-
ra in qua ē quantū ad ho-
minū genus p̄inet etiaz
ista p̄gina exortu et p̄
cursu. et de debitis simi-
l̄ me scripturū eē p̄misi-

cū p̄us inimicos ciuitatis dei q̄ cōditōri ei⁹
x̄p̄o dos suos p̄fert. ⁊ liuoē sibi p̄nicōssimo
atrociter inuidēt x̄p̄iāis. quātū me adiuuāēt
eius grācia refellissim. quod volumib⁹ dece
p̄rioribus feci. De hac vero mea quā modo
cōmemorāui tripartita p̄missiōe decimū seq̄n-
tibus quatuor libris ambaz est digestus. ex-
ortus. Deinde p̄cursus ab homine primo vsq̄
q̄ ad diluuiū libro vno qui est hui⁹ opis q̄n-
tus decimus. atq̄ inde vsq̄ ad abrahā. rur-
sum ambe sicut in tēporibus. ita et in n̄is li-
teris cucurrit. Sed a patre abrahā vsq̄
ad regū tempus israhelitarū. vbi. xvj. volu-
men absolui mus. et inde vsq̄ ad ip̄ius in car-
ne saluatoris aduentus quousq̄ se primū de-
cimū liber tenditur. sola videtur in meo sti-
lo cucurrisse dei ciuitas cū et in hoc seculo nō
sola cucurrit. sed ambe vtiq̄ in genere hu-
mano sicut ab inicio simul suo p̄cursu tempa
variauerint. Vex hoc ideo feci. vt p̄zi⁹ exq̄
aptiores dei promissiones esse ceperūt. vsq̄
ad eius ex virgine natiuitatē. in quo nūc fue-
rāt que primo p̄mittebant implenda sine in-
terpellacione a contrario alterius ciuitatis
ista que dei est p̄curēs distincti⁹ apparet
q̄muis vsq̄ ad reuelacionem. testamētū noui
non in lumine. s̄ in vmbra cucurrit. Nūc ḡ
quod intermiserā video esse faciendū. vt ex
abrabe tēpibus quō etiā ista cucurrit quā-
tum satis vidēt attingā. vt hec inter se pos-
sint consideracione legencū comparari.

Ca. ij.

Societas igit̄ vsq̄ quaq̄ morte alium
diffusa p̄ terras. et in locoꝝ quātissi-
bet diuersitatibus. vnus tñ eiusq̄
nature quadāz om̄iōne deumēta. vtilitate
et cupiditates suas quibusq̄ sedātibus duz
id quod appetitur aut nemini. aut non omni-
bus sufficit. quia non est id ipsum aduersus
seipsam plerumq̄ diuiditur. et pars partez
que p̄ualet opprimat. Videt̄ em̄ victa succū-
bit. dominacōni seꝝ vel etiā libertati. qualē-
cumq̄ pacem p̄ferēs ac salutē ita vt magne
fuerint admiracōni. qui p̄ire q̄m seruire ma-
luerunt. Nā in omnibus fere gentibus quod-
ā modo vox nature ista p̄sonuit vt subiuga /

ti victoribus mallerent. quibus contigit vinci
ēz bellica om̄inari a vastaciōe dleri. Dine fa-
ctū est vt nō sine dei p̄uidencia in cuius pote-
state est vt quisq̄ bello aut subiugeat. aut s̄
fugiet. quidā essent regno p̄diti. quidā reg-
nantib⁹ subditi. et inter plurima regna ter-
raz in q̄ t̄rene cupiditatis ē diuisa societās
quā ciuitate mūdi h⁹ vniuersali vocabulo nū-
cupamus. duo regna cernimus lōge ceteris
p̄uenisse clarioꝝ. assirioꝝ primū. deinde ro-
manoꝝ. vt temporibus. ita locis inter se or-
dinata atq̄ distincta. Nam quō illud prius
hoc posterius. eo modo illud in oriente. hoc
in occidēte resurrexit. Deniq̄ in illi⁹ sine h⁹
initū cōfestim fuit. Regna cetera ceterosq̄
reges. velut appendices istoꝝ dixerim. Mi-
nus ergo iā secundus rex erat assirioꝝ qui
patri suo bello successerat regni illius primo
regi q̄n in terra caldeoꝝ natus est abrahā
Erat etiā tpe illo regnū scionioꝝ. admodū
puū. a quo ille vndecūq̄ doctissimus marcus
vario scribens de gēte ppli romani. velut an-
ti quo tpe exort⁹ est. Ab h̄is em̄ scionioꝝ re-
gibus ad athenienses p̄uenit. a quibus ad
latinos. inde ad romanos. Sed ante cōditā
romā in cōpacione regni assirioꝝ. p̄ exigua
ista memoratur. quātuis athenienses in gre-
cia plurimū claruisse fateatur etiaz salustius
romanus historicus. plus tñ fama q̄ re ipsa
Nam loquens de illis. atheniensium inq̄t ref-
geste sicuri ego existimo satis ample magni-
ficeq̄ fuere. vex al. quātō miores tñ q̄ fama
ferunt. Sed quia p̄uenere ibi scriptoꝝ ma-
gna ingenia. p̄ terraz orbem atheniensū fa-
cta p̄ maximis celebrant. ita eoz qui fecere
virtus tanta habet. quātum eā extollere po-
tuere p̄ clara ingenia. Accedit huic ciuitati
nō p̄ua etiā ex litteris ⁊ p̄his gloria. quid ibi
potissimum talia studia vigerunt. Nam q̄n-
tum attinet ad impiū. nullum maius p̄mis
tempoꝝ q̄ assirioꝝ fuit. nec tam longe la-
teq̄ diffusus. Nūppe vbi minus rex belli fili⁹
vniuersam asiam que tocū orbis ad nume-
rum parciū tercia dicit̄. ad magnitudinē ve-
ro dimidia rep̄itur. vsq̄ ad libie fines sube-
gisse tradit̄. solis quippe indīs in p̄tibus oriē-
tis non dominabat̄. Nūos tñ eo defuncto se-
miramis vxor eius est aggressa bellando. Te-
factū est vt quicūq̄ in illis terzis populi sue
reges erant assirioꝝ regni dīcōniq̄ p̄tēret
⁊ quicquid imparet̄ efficerent. Abrahā igit̄
in eo regno apud caldeos. nini temporibus
nat⁹ ē. Sed q̄m res grece historie multo sunt
nobis q̄ assirie nocioꝝ. et p̄ grecos ad lati-
nos. ac deinde ad romanos qui etiā ip̄i latini
sunt. tempoꝝ seriem deduxerunt quā gentēz

populi romani in originis eius antiquitate rimati sunt ob id debemus ubi opus est affirios memorare reges ut appareat quemadmodum babilonia quasi prima roma cum pegzina in mundo dei ciuitate percurat. Res autem quae prope pacem ciuitatis vtriusque terrene scilicet et celestis huic operi oportet inserere magis ex grecis et latinis ubi et ipsa roma quasi secunda babilonia est debemus assumere. Non ergo natus est abraham secundi reges erant apud affirios minus apud sicionios europs. Primi autem illic belus hic egiptus fuerunt. Cum vero egresso abraham de babilonia permisit ei deus ex illo magnam gentem futuram et in eius semine omnium gentium benedictionem affirij quartum regem habebant sicionij quintum. Apud illos enim regnabat filius nini post matrem semiramidem que ab illo interfecta prohibetur. aulfa filium mater inestare decubitu. Hanc putant nonnulli condidisse babilonem quae quidem potuit instaurare. Non autem vel quod condita fuerit in sexto decimo libro diximus. Filium porro nini et semiramidis qui matri successit in regnum quidam etiam ipsum ninum quidam vero de riuato a parte vocabulo niniam vocant. Sicioniorum autem regnum tunc tenebat telexio. Quia regnante usque adeo ibi mita et leta tempora fuerunt ut eum defunctum velut deum colerent sacrificando et ludos celebrando quos ei permisit institutos fuerunt.

Ca. iij.

Quius temporibus etiam ysaac ex promissione dei natus est centenario patri filius abrahe de sara coniuge quam sterili et anus iam spes plis amiserat. Tunc et affirij quintus erat rex atalius. Ipsi vero isaac sexagenario nati sunt gemini esau et iacob quos ei rebecca vxor peperit. Auo eorum abraham adhuc viuente et centum sexaginta et aetatis annos agente. Qui expletis centum lxxv. defunctus est regnatis apud affirios xerxe illo antiquiore qui etiam balens vocabatur et apud sicionios thauriacho quem quidam thuriniachum scribunt septimis regibus. Regnum autem argiuorum simul cum abzabe nepotibus ortum est ubi primus regnauit machus. Sane quod pretereundum non fuit etiam apud sepulchrum septimi sui regis thuriniachi sacrificare sicionios solere varro refert. Regnatis bus porro octauis regibus armamitrem affiriorum leucippo sicioniorum et primo argiuorum macho deus locutus est ad ysaac atque ipsi quae eadem que patri eius duo illa permisit semini scilicet cet eius terram chanaan et in eius semine benedictionem cunctarum gentium. Nec ipsa promissa sunt etiam filio eius nepoti abrahe

qui est appellatus primo iacob post israel cum iam belocus rex nonus affiriae et phoroni us machi filius secundus regnaret argiuus. leucippo adhuc apud sicionios permanente. In his temporibus grecia sub phoronio argolico rege legus et iudicio quibusdam clarior facta est institutis phogous tamen frater huius phoronei iunior cum esset mortuus ad eius sepulchrum templum est constitutum in quo coleretur ut deus et ei boues immolarentur. credo honore tanto ideo dignum putarunt quia in regni sui parte pater quippe loca ambobus distribuerat in quibus eo viuente regnarent. iste sacella constituit ad colendos deos et docuerat obseruari tempora per menses atque annos. quid eorum quatenus metirentur atque numerarent. Nec in eo noua mirantes rudes adhuc homines morte obita deum esse factum siue opinati sunt siue voluerunt. Nam et post filia machi fuisse prohibetur que postea ysis appellata ut magna dea culta est in egipto. quauis alij scribant eam ex ethiopia in egiptum venisse reginam et quae late iusteque imparauerit eisque multa comoda et litteras instituerit hunc honorem illi habitum esse diuinum. postea quae ibi mortua est et tantum honorem ut capitali crimine reus fieret si quis eam fuisse hominem diceret.

Ca. iij.

Regnantibus affiriorum decimo rege baleo et sicioniorum nono mesapho qui etiam cephisos a quibusdam traditur si tamen duorum nominum homo vnus fuit ac non potius alterum pro altero putauerit fuisse hominem. qui in suis posuerunt scriptis alterum nomen. cum rex argiuorum tercius apus esset mortuus est ysaac annorum centum octoginta et reliquit geminos suos annorum centum et viginti quorum minor iacob pertinens ad ciuitatem dei de qua scribimus maiore utique probato habebat duodecim filios quorum illum qui vocabatur ioseph mercatoribus in egiptum inuentibus fratres eius adhuc ysaac auo eorum viuente vendiderant. Stetit autem ante pharaonem ioseph quando ex humilitate quam protulit sublimatus est cum triginta esset annorum. quando somnia regis diuine interpretatus pronunciauit septem vbertatis annos futuros quorum habundanciam propollentes consequentes alij septem steriles fuerant consumpturi. et ob eum rex profecerat egipto de carcere liberatum. quo eum coniecerat integritas castitatis quam fortiter suans male amanti domine et male credulo domino mentiture veste etiam derelicta de manibus attrahentis aufugiens non consentit ad stuprum. Secundo autem annorum septem annorum sterilium iacob in egiptum cum

fuis omnibus venit ad filium agēs annos cē-
tum et triginta sicut interroganti regi ipse re-
spondit. cum ioseph ageret triginta et nouē
ad triginta scilicet quos agebat quādo a re-
ge honoratus est additis septem vbertatis
annis. et duobus famis.

Ca. v.
His temporibus rex argiuoz apif
nauibz transuctis in egiptū cū
ibi mortuus fuisset. factus est sera-
phis omnium maximus egiptioz deus. Nomi-
nis autē huius cur non apis etiā post mortem
sed serapis appellatus sit. facillimā rationem
varro reddidit. quia em̄ archam qua mortu-
us ponit̄ q̄ omnes iam sarchofagū vocant.
faros dicit̄ grece. et ibi euz venerari sepulcū
ceperunt priusq̄ templum eius esset extru-
ctum. velut soros et apis. sorapis primo de
inde vna litera ut fieri assolet cōtumata sera-
pis dicit̄ est. Et cōstitutū est etiā de illo vt
si quisquis eum hominē dixisset fuisse capita-
lem penderet penam. Et qm̄ fere in omnibz tē-
plis vbi colebant̄ isis et serapis. erat etiāz si-
mulachrum quod digito labijs impresso ad-
monere videretur vt silentiū fieret. hoc sig-
nificare idez varro existimat. vt homines eos
fuisse taceretur. Ille autē bos quem mirabili
vanitate decepta egiptus in honorem ei⁹ de-
licijs affluentibus aiebat. qm̄ eum sine sacro-
phago viuus venerabant. apis non serapis
vocabatur. Quo boue mortuo qm̄ querebat̄
et repiebatur vitulus coloris eius. hoc ē al-
bis quibus maculis similiter insignitus. mi-
rum quiddā et diuinitus sibi pcuratum esse
credebāt. Nō em̄ magnū erat demonibz ad
eos decipiendos fantāsiā talis tauri quem
sola cerneret ostentare vacce cōcipienti at-
qz pregnāti vnde libido matris attraheret
quod in eius fetu iam corporaliter apparet.
sicut iacob de virginis variatis vt oues et ca-
pre varie nascerentur effecit. Quod em̄ ho-
mines coloribus et corpibz veris. hoc demo-
nes figuris fictis facillime possunt animalibz
concupientibus exhibere.

Ca. vi.
His ergo rex nō egiptioz. sed argi-
uoz mortuus est in egipto. Huic
filius argus successit in regnū. ex ei⁹
nomine et argi et ex hoc argiui appellati sūt.
Superioribus autē regibus nō dum vel loc⁹ vlti-
geni habebat hoc nomē. Hoc regnate apud
argiuos et apud ficionios erat. apud affi-
rios vero adhuc manēte baleo. mortuus est
iacob in egipto annoz centum quadragita
septē. cum moriturus filios suos et nepotibz
ex ioseph benedixisset xpmqz appeti sime p
pbetasset. dicens in benedictione iude. nō d-

ficiet princeps ex iuda et dux de ferioribus
ei⁹. donec veniant que reposita sunt ei. et ipse
est expectatio gencium. Regnate autē argo
suis cepit vti frugibz grecia et habere sege-
tes in agricultura. delatis aliunde seminibus
Argus quoqz post obitū deus haberi cepit.
templo et sacrificijs honoratus. Qui honor
eo regnante ante illum delatus est homini p-
uato et fulminato cui dā omogpro eo qd p̄m⁹
ad aratrum boues iunxerit.

Ca. vii.
Regnatisqz affirioz duodecimo ami-
cho et vndecimo ficionioz plemine o-
et argis adhuc manente argo. mor-
tuus est ioseph in egipto annoz centum dece
Post cuius mortem populus dei mirabiliter
crescens mansit in egipto centum quadragi-
taquinque annos tranquille prius donec more-
rentur quibus ioseph not⁹ fuit. deinde quia
inuidebatur in crementis eius. erat qz suspe-
ctus quousqz inde liberaretur psecuci omnibz.
inter quas diuinit⁹ fecunda multiplicacō
ne crescebat. et laboribus pmebat̄ intolera-
bilis seruitutis. In affiria vero et grecia p̄
tempus regna eadem pmanebāt

Ca. viii.
Quam ergo regnaret affirij quartus
decim⁹ safr⁹ et ficionijs duodecim⁹
orthopolis. et criasus quintus argi-
uis. natus est in egipto moyses p quem ppl⁹
dei de seruitute egiptia liberatus est. in q̄ eū
ad desiderandū sui creatoris auxiliū. sic exer-
ceri oportebat. Regnatis memozatis re-
gibus fuisse a quibusdāz creditur pmethe⁹
quem p̄tereferunt de luto formasse homi-
nes. quia optimus sapencie doctor fuisse p-
hibetur. nec tamen ostendit̄ qui eius tempo-
ribz fuerint sapientes. Frater ei⁹ atlas ma-
gnus fuisse astrolog⁹ dicitur. vnde occasio
nem fabula inuenit. vt eum celus portare cō-
fingeret. quāuis mons eius nomine nūcupe-
tur cuius altitudine potius celi portatio in
opinione vulgi velle videatur. Multa quoqz
alia ex illis in grecia temporibus confingi fa-
bulosa ceperunt. sed vsqz ad ciceropem regē
atheniensium. Quo regnate eadem ciuitas et
tale nomen accepit. et quo regnate deus p
moysen eduxit ex egipto populus suū. relati
sunt in deoz numez aliquot mortui ceca et
vana consuetudine ac suspitione grecioz.
In quibus crias regis coniunx melamtho-
mice et forbas filius eoz qui post patrē rex
argiuoz sextus fuit. et septimi regis triope fi-
lius iasus. et rex non⁹ steneles siue stenele⁹ si-
ue stenele⁹. varie quippe in diuersis auctorita-
tibz inuenitur. Quis temporibz etiā mercu-
ri⁹ fuisse phibetur nepos atlatis ex mapa filia

quod vulgatiore etiā se psonat. **M**ultarus at arcū pitus claruit. q̄s et hoibus tradidit quo merito eū post mortē deū esse voluerūt. siue etiā crediderūt. **P**osterior: fuisse hercules dicitur ad ea tñ tempa p̄tinens argiuoz q̄suis nōnulli eū mercurio p̄ferant tempore. quos falli existimo. **S**3 quolibz tpe nati sunt constat inter historicos graues qui hec antiqualitteris mādauerūt abos homines fuisse et quod mortalibus ad istam vitā comodiulducedam beneficia multa orulerūt. honores ab eis meruisse diuinos. **M**inerva vero longe hys antiquior. **N**ā tēporibz ogigi ad locū qui tritonis dicitur virginali apparuisse fertur etate. **V**nde et tritonīa nūcupata ē multoz sane opum muentrix. et tanto p̄liui⁹ da credita: quātō min⁹ origo ei⁹ innotuit. **A**d em̄ de capite iouis nata canit. poetis et fabulis. nō historie rebusq; gestis applicandū. q̄z quā ogigus q̄ fuerit et tēpibz etiā diluuiū magnū factus ē. nō illud maximū in quo nulli homines euaserūt nisi qui in archa esse potuerunt quod gentiū nec greca nec latina nouit historia. s3 tñ maiusq; postea tempe deucahōnis fuit inter scriptozes historie nō cōuenit. **N**ā varro inde exorsus ē libz cui⁹ menclonem supius feci. et nichil sibi ex quo pueniat ad res romanas p̄ponit antiqui⁹ q̄ ogigi diluuiū. hoc ogigi est factū t̄pibz. **N**ostri at qui cronica scripserūt. pri⁹ eusebius. p̄ ieronimus qui vtiq; p̄cedentes aliq; historicos i hac opinione secuti sunt. p̄ annos amplius q̄s trecentos iā secundo argiuoz phoroneo rege regnate. ogigi diluuiū fuisse cōmemorant. **S**3 quolibet tēpe fuerit. iā tñ minerva tanq; dea colebat̄ regnate atheniensibz ceerope **S**ub quo rege etiā iā ipam vel instauratā ferunt. vel cōditā ciuitatē.

Ca. ix.
Nā vt athene vocarent qd̄ certe nō mē a minerva ē que grece athena dicit. hanc causam varro indicat. **C**ū apparuisset illie repete oliue arbor. et alio loco aque erupissent. rege p̄digia ista mouert et misit ad apollinē delphicū seiscitatū qd̄ intelligendū est. quidue faciendū. **I**lle respōdit. qd̄ olea miueruā significaret. vnda neptunū. et qd̄ esset in ciuiuz ptate. ex cui⁹ poci⁹ nomine duoz deoz quoz illa signa essent ciuitas vocaret. **I**ste ce crop soraculo accepto ciues omnes vtriusq; sex⁹. mos em̄ tunc in eis locis erat vt etiā femine publice consulatōnibus. interessent ad serēduz suffragiū conuocauit. **C**onsulta i ḡit̄ multitudine matres p̄ neptuno. femie p̄ minerva tulere sentēcias. et quia vna plus ē huēta feminaz. mī /

nera vicie **T**um neptun⁹ irat⁹ marinis fluitibus exestuās terras athenensū populat⁹ est. quoniā spargere lacius cū libet aq̄s difficile demonibus nō est cui⁹ vt iracundia placare. triplici supplicio dicit idēz auctoz ab atheniensibus effectas esse mulieres. vt nulla vlteri⁹ ferret suffragia. vt null⁹ nascencium maternū nomē acciperet. vt ne quis eas atbenas vocaret. **E**t illa ciuitas mater aut nutrix liberaliū doctrinaz. et tot tantorūq; philosophoz qua nichil habuit greca clarius atq; nobili⁹ iudificatibz demonibz d̄ lite deorum suoz maris et femine. et de victoria deorum p̄ feminas. femine athenas nomen accepit. et a victo lesa. ipaz victricis victoriā punire opulsa ē. plus aqua neptunū q̄z minerue arma formidat. **N**ā in mulieribz q̄ sic punite sunt. et minerva q̄ vicerat victa ē nec affuit suffragatibz suis vt suffragioz deiceps p̄ dita potestate et alienatis filij a nomibz matru. athenas saltē vocari liceret et eius deemereri vocabulum quā viri dei victricē fecerāt ferēdo suffragiū. **H**ue et quātā hinc dici possent. nisi sermo ad alia p̄peraret.

Ca. x.
Et tñ marcus varro nō vult fabulo / sis aduersos deos sibi habere figmentis. ne de maiestatis eoz dignitate indignū aliquid sentiāt. **E**t ideo nec ariopagon vbi cū atheniensibz paul⁹ ap̄l⁹ disputauit. ex q̄ loco ariopagite appellati sūt curiales vrbs eius. vult ind̄ accepisse nomē. q̄ mars q̄ grece aref dicit. cū homicidij crimine reus fieret iudicatibz duodecim dijs in eo pago sex sentencijs absolut⁹ ē. qz vbi paris numeri sentēcie fuissent. p̄poni absolutio damnacōni solebat. **S**3 cōtra istā que multo amplius ē celebrata opinione aliā q̄ndā de obscuraz noticia litteraz causā nominis b̄ conat̄ astruere ne ariopagon athenieses de nomie martis et pagi quasi martis pagū nomiasse credāt. in iniuriā videlicet nominū a q̄bus litigia vltiudicia existimat aliena. nō min⁹ hoc qd̄ de matre dicit̄ falsum esse asseueras. q̄z illud qd̄ de tribus deabus iunone scz et minerva et venere q̄ p̄ malo aureo adipiscēdo apud iudeez partidē de pulchritudis excellēcia certasse narratur. et ad placandos ludos deos q̄ d̄ lectēt. seu veris seu falsis istis criminibz suis inter theatricos plausus cantant. atz saltāt. **H**ec varro nō credit. ne deoz nature seu moribz credat incōgrua. et tñ nō fabulosam. s3 historica rōnem de athenaz vocabulo reddens tantā neptunū et minerue item suis literis inserit. de cui⁹ nomie poci⁹ il' a ciuitas vocaret vt cum p̄digioz ostētacōne d̄deret

inter eos iudicac̄ nec apollo consulere auderet. s̄ ad deoz iurgiū i mediū. sic memorataz triū deaz ad paridē iupit̄. ita 7 isti ad hoies m̄t̄. r̄c̄. vbi vinceret minerua suffragijs. et in pena suaz suffragat̄r̄cū vinceret. q̄ in ad uersarijs suis viris obrinē atbt̄as potuit. 7 amicas suas feminas arbeneas habē nō potuit. **H**is t̄pib⁹ vt varro scribit regnante atheniēsb⁹ eraneo successore cecropis. vt atheni euseb. 9 et ieronimus adhuc eodē cecrope pmanente diluuiū fuit. qd̄ appellatū est deucalionis. eo q̄ ip̄e regnabat in eaz. tertiaruz p̄tib⁹ vbi maxime factū est. **H**oc autē diluuiū nequaquā ad eḡiptū atq; ad ei⁹ vicinia puenit.

Ca. xi
Aduxit ḡ moyses ex egipto p̄p̄s dei nouissimo tpe cecropis atheniensū regis cum apud assirios regnaret aschathades apud sicionios marath⁹. apd̄ arguios triopas. **E**ducto autē p̄p̄o i morte syna diuinitus acceptā tradidit legē. qd̄ v̄e⁹ dicit̄ testamētū. qz p̄miss̄es terrenas h̄z. et p̄ s̄bm̄ cristū futuruz fuerat testamētū nouū quo regnū celoꝝ p̄mitteret̄. **H**ūc em̄ ordinē seruari oportebat. sicut in vno q̄z homie qui in deū p̄sicit. id agit qd̄ ait apl⁹ vt nō sit p̄tius quod spiritale est. s̄z quod aiale. postea spiritale qm̄ sicut dicit 7 v̄e⁹ ē. p̄m⁹ homo de terra terren⁹. s̄cū d⁹ hō de celo celestis. **R**exit autē p̄p̄m moyses p̄ ānos q̄draginta in deserto et mortuus est ānoꝝ cētū 7 viginti. cū xp̄s etiā ip̄e p̄bet̄ asset p̄ figuras ob̄uacōnū carnaliū in tabernaculo et sacerdotio et sacrificijs alijsq; m̄sticis p̄miss̄isq; mādat̄is. **M**oysi successit ihes⁹ naue. 7 in terra p̄missionis m̄t̄roducētū p̄p̄m collocauit. ex auctō. itate diuina de bellatis gētib⁹ a quib⁹ eadē loca tenebant̄. **Q**ui cū p̄p̄m rexisset p̄ mortē moy si viginti 7 septē annos et ip̄e defund⁹ est. regnāte apud assirios octaūo decimo amnita. apud sicionios sexto decimo corace apud arguios decimo danao. apd̄ atheniēses quarto erichtonio.

Ca. xii
Per hec tpa id ē ab exitu israhel ex egipto vsq; ad mortē ihesu naue per quem populi⁹ idē terrā repromissio nis accepit. sacra sunt ista iuta d̄ijs falsis a regib⁹ grecie. q̄ memoriā diluuii 7 ab eo libera cōn̄s hominū viteq; tūcerūnose mō ad altamō ad plana migranciū solemini celebritate reuocarunt. **N**am et lup̄coꝝ p̄ sacra viam ascensum atq; descensum sic interpretant̄ vt ab eis significari dicant hoies qui p̄pter aque iundaciōem summa montiū petiuerūt. et rur

sus eadē residente ad ima redierunt. **H**is tēporibus dionisiū qui etiam liber pater dicit̄ est et p̄ mortem de⁹ habitus. vitem ferunt ostēdisse in adica terra hospiti suo. **T**unc apoloni delphico m̄stituti sunt ludi musici. vt placare ira ei⁹. q̄ putabant afflictas esse sterilitate grecie regiones q̄ n̄ defēderit tem. plū ei⁹. q̄ rex dana⁹ cū easd̄ terras bello iuadiss̄ incedit. **H**os autē ludos vt institueret. oculo sunt ei⁹ amoniti. **I**n adica vero rex erichtonius ei ludosp̄. i mus m̄stituit. **N**ec etiā. s̄z etiā minerue. vbi p̄m̄uz vict̄ oib⁹ oleū ponebat. qd̄ ei⁹ fruct⁹ muetricē minerua sic vini liberū p̄em tradunt. **P**er eos ānos a regexanto cretēsiuz cuius apd̄ alios aliū nom̄ iuuenim⁹. raptā p̄hibet̄ europa. 7 inde genitū radamantus. sarpedon. 7 minos quos magis ex adam muliere filios iouis esse vulgatum ē. **S**ed taliz deoz cultores illi qd̄ d̄ regē te t̄nsum dixim⁹ historice veritati hoc autē quod de ioue poete cantant. theatra cōcrepant. populi celebrāt vanitati depurant fabulaz vt esset vnde ludi fierent placādis numinibus et. a falsis eoꝝ criminib⁹. **H**is tēporib⁹ hercules in sira clarus habebatur. **S**z nimiz ali⁹. non ille de quo supra locuti sum⁹. **P**ecoreiore quippe historia plures fuisse dicitur et liberip̄es et hercules. **H**unc sane herculem cui⁹ ingenia duodecim facta numerāt. inter q̄ anthei affri necē nō cōmemorāt q̄ ea res ad alterum herculem perinet. in eta mōte a seip̄o incensum produnt suis literis. cum ea virtute q̄ multa subegerat morbū tū quo laguebat sustinē nō posset. **I**llo tempore v̄ rex v̄l poci⁹ tirānus bufris suis d̄ijs suos hospites immolabat. que filiū p̄hibet̄ fuisse nep tūni. ex matre lebīa filia paphi. **V**eꝝ nō credat̄ hoc stuprū p̄petrasse neptun⁹ ne dijac / cū senē. sed poetis 7 theatris ista tribuāt vt fit vnde placentur. **E**richtonij regis atheniēsum. cui⁹ nouissimis annis ihesus naue mortuus reperitur. vulcanus et minerua parentes fuisse dicunt̄. **S**z qm̄ minerua virgine volūt in amboꝝ contentione vulcanū commotum effudisse autē semen in terra atq; inde homin⁹ nato ob eā causam tale inditū nomē. **G**recia em̄ lingua erit contencio. ethon terra ē. ex quibus duobus compositum vocabulum est erichtonius. **V**eꝝ quod fatendum est referunt. et a suis d̄ijs repellunt ista doctiores. q̄ hanc opinionem fabulosam hinc exortam ferunt. qz in tēplo vulcani 7 minerue qd̄ ambo vnū habebāt athenis exposit⁹ inuent⁹ ē puer dracōe inuolut⁹. q̄ eū significauit magnū futuruz. 7 p̄t̄ om̄iē tēpluz euz essent pareres ei⁹ ignoti vulcāi 7 minerue dicit̄ esse filiū.

Nominis tñ eius originem fabula illa poti9
 quã ista designat historia Sed quid ad nos
 Hoc in veracibus libris homines instruat re
 ligiosos; illud in fallacibus ludis demonet &
 lectet impuros quos tñ illi religiosi tanq̃ de
 os colunt. Et cum de illis hoc negant ab om̃i
 eos crimine purgare non possunt qm̃ ludus
 eis poscentibus exhibit vbi turpiter agū
 tur. que velut sapienter negatur: Et hijs fal
 sis ac turpibus dijs placant. vbi si fabula cã
 tat crimen nominũ falsum delectari tñ falso
 crimine crimen est.

Ca. xiiij

Uerum post mortez ihu naue popul9
 dei iudices habuit. quib9 tepozib9
 alenaucte apd eoz. et hũilitates labo
 rum p eoz peccatis. et p̃spirites cõsolacõ
 num p miseracione dei. Hijs temporibus fa
 bule fide sunt de tripotemo. q̃ iubente cere
 re anguibus. portatus a litibus. indigētib9
 terris frumenta volando contulerit. De mi
 nor auro q̃ bestia fuerit inclusa laborinto: q̃
 cum intrassent homines inextricabili errore
 inde exire non poterat. De ypocet auris qd̃
 equoz hominũq; fuerit natura iuncta. De
 cerbero. q̃ fit triceps iferoz camf. De frixo
 et belle eius sorore q̃ vecti ariete volauerint
 De gorgone q̃ fuerit crinita serpentibus et
 aspicientes cõuertebat in lapides. De belle
 rofonte. q̃ e quo pennis volante fit vectus. q̃
 equus pegasus dicit̃ est. De amphione q̃ ci
 thare suauitate lapides mulserit et attraxe
 rit. De fabro dedalo et ycaro filio q̃ sibi col
 aptatis pennis volauerint. De egippo quod
 monstruz quoddaz quod spinga dicebatur
 humana facie quadrupedẽ soluta ab que illa
 pponi solebat velut insolubili questione. suo
 p̃cipicio perire cõpulerit. De antheo que ne
 cauit hercules q̃ filius terre fuerit. ppter qd̃
 cadẽ in terrã forcius soleret assurgere. et si q̃
 forte alia p̃termisi. Hec fabule bellũ vsq; tro
 ianũ. vbi secundũ librum marcus varro d̃ po
 puli romani gente finiuit ex occasione histo
 riaz. que res veraciter gestas continet. ita
 sunt ingenijs hominũ fide. vt nō sint obpro
 brijs numinũ affixe. Porro aut̃ qui cũq; finxe
 rūt a ioue ad stuprũ raptũ pulcherimũ pue
 rum ganimede quod nefas rex tantulus fe
 cit. et ioui fabula tribuit. vel danaes p imbrẽ
 aureũ appetisset concubitus vbi intelligitur
 pudiciã mulieris auro fuisse corruptaz que
 illis tepozibus vel facta vel ficta sunt aut fa
 cta ab alijs et ficta de ioue. dici nō p̃t q̃ntũ
 mali de hominũ p̃sumperint cordibus. q̃ pos
 sent ista pacienter ferre mendacia. que tñ et
 libenter amplexi sunt. qui vtiq; quanto duo
 eius ioue colunt. tanto eos qui hec de illo di

cere aui sunt seuerius punire debueet. Nunc
 vero non solum eis qui ista finxerint irati nō
 sunt. sed vt talia figmenta etiã in theatris a
 geret ip̃os deos poti9 iratos habere timue
 runt. Hijs temporibus latona peperit appol
 linem. non illum cuius oraculo solere consuli
 supius loquebamur. sed illum qui cum hercu
 le seruiuit ad meto. qui tñ sic est deus credit9
 vt plurimi ac pene om̃es vnũ eundẽq; appol
 linem fuisse opinent. Tunc et liber pater bel
 lauit in india qui multas habuit in exercitu
 feminas. que bacche appellate sunt. nō tã vir
 tute nobiles. q̃s furore. Aliquĩ sane et victus
 scribunt istum libez et vinctum nōnulli et oc
 cisum in pugna a perseo. nec vbi fuerit sepul
 tus tacent. et tñ eius velut dei nomine p im
 mundos demones bachanalia sacra. vel po
 ci9 sacrilegia sunt instituta. De quoz rabio
 sa turpitudine post tam multos annos sic /
 rubuit senatus. vt in vrbe roma esse phibet.
 Per ea tempora perseus et vxor eius andro
 meda postea q̃ sunt mortui. sic eos in celum
 receptos esse crediderūt. vt imagines eorũ
 stellis designare. eozq; appellare nomibus
 nō erubescerent nō timerent.

Capitulum. xiiij.

Deridem tempis interuallũ extiterit
 poete. qui etiã theologi dicerentur.
 qm̃ de dijs carmina faciebant. s; ta
 libus dijs qui quamlibet magni homines. tñ
 homines fuerunt. aut mundi huius quem ve
 rus deus fecit elementa sunt. aut in principa
 tibus et potestatibus p volũtate creatoris et
 suis meritis ordinati. et siquidẽ de vno vero
 deo inter multa vana et falsa cecinerūt colẽ
 do. cum illo alios qui dij non sunt. eisq; exhibẽ
 bendo famulatũ qui vni tñ debetur deo. nō
 ei vtiq; rite seruiunt. nec a fabuloso deoz
 suoz dedecore etiã ip̃i abstinerere potuerunt
 velut ophœus museus linus. Vez isti theo
 logi deos coluerunt nō p dijs culti sunt quã
 uis ophœum nescio quõ infernis sacris vs̃ po
 cius sacrilegijs. p̃ficere soleat ciuitas impio
 rum. Vxor aut̃ regis athamãtis que vocaba
 tur yno. et eius filius melicertes p̃cipicio spõ
 taneo in mari perierūt. et hominũ opinione i
 deos relati sunt. sicut alij homines eoz tem
 poz. castor et pollux. Illam sane melicertis
 matrem leuchorean greci. matrem latinĩ
 vocauerunt. vterq; tñ putantes deã.

Ca. xv.

Dere ea tempora regnum finitum est
 argiuoz translatũ ad micenas: vnd̃
 fuit aggamennon et exortum e reg
 num laurentum vbi saturni filius picus reg
 num primus accepit iudicãte apud hebreos

femina delibora sed p illam deispiritus id a
 gebat nam etiam pphetissa erat cuius pph
 tia minus apta est quam vt possimus eam fi
 ne diuturna expositione de xpo dmostrare p
 latam. **S**az ergo regnabant laurentes vtiqz
 in italia ex quibz euidentior ducitur origo
 romana post grecos et tñ adhuc regnũ affi
 ricoz pmanebat vbi erat rex vice simus et ter
 cius lampares cum pñmus laurentum picul
 esse cepisset. De huius picu patre saturno vi
 derint quid sentiant taliz deoz cultores q
 negant euz hominẽ fuisse de quo et alijs scrip
 serunt q ante picũ filiu suũ in italia ipse reg
 nauent et virgilius notioribus literis dicit
Ss genus indocile et dispersum montibus
 altis composuit legesq dedit latiumqz vo
 cari maluit hijs qm latuisset tutus in oris au
 rea que pñbẽt fuere illo sub rege secula. **S**
 hec poetica opinẽtẽ esse figmenta. **P**ici pa
 trem sterce pocius fuisse asseuerent a q pi
 tissimo agricola inuẽtum ferunt vt fimo ani
 maliũ agri fecundarẽt q ab ei9 nomine ster
 cus est dictum. **H**unc quidam ster cucius vo
 catũ ferunt. **Q**ualibet autẽ ex cã eũ saturnũ
 appellare voluerint certe tñ hunc sterce siue
 ster cucium merito agriculture fecerunt deũ
Picus quoqz similiter eius filiu in taliũ deoz
 numerum receperunt quem pclarum augu
 rem et belligeratorem fuisse asserunt. **P**icus
 faunũ genuit laurentum regem secunduz et
 iste deus illis vel est vel fuit. **D**os ante troia
 nũ bellum diuinos honores mortuis hoibus
 detulerunt.

Ca. xvij
Troia vero cuersa et excidio illo vs
 queqz cãtato puerisqz notissimo qd
 magnitudine sui et scriptoz excel
 lentibus singuis insigniter diffamatus atqz
 vulgatum est gestumqz regnãte iam latino
 fauni filio ex quo latinoz regnuz dici cepit
 laurentumqz cessauit. greci victores delectaz
 troiam relinquentes et ad ppria remeantes
 diuersis et horrendis cladibus dilacerati at
 qz cõtriti sunt et tñ etiã ex eis deoz suoz nu
 merum auerunt. **N**am et diomedem fecerũt
 deum quem pena diuinitus irrogata pñbẽt
 ad suos non reuertisse eiusqz socios in volu
 cres fuisse conuersos non fabuloso poeticoqz
 mendacio sed historica attestacione confir
 mãt quibus nec deus vtputant factus hũa
 nam reuocare naturam vel ipse potuit. **V**l cer
 te a ioue suo rege tanqz celicola nouici9 im
 petrauit quĩmetiã templũ eius esse aiũt in su
 la diomedea non longe a monte gargano q
 est in apulia et hoc templum circũ uolare at
 qz incolẽ has alites tã mirabili obsequio vt
 aqua rostra impleãt et aspergãt et eo si gre

ci venerint. **V**l grecoz stirpe pgeniti nõso
 lum quietas esse. **V**ez et insup aduolare si at
 alienigenas viderint subuolãẽ ad capita tã
 quam grauibz victibus vt etiã perimant
 vulnerare. **N**am diris et grandibus rostris
 fatis ad hec plia pñbentur armate

Ca. xvij
Hec vario vt astruat omemorat alia
 min9 incredibilia de illa magafão
 sissima circe que socios qz vhris mu
 tauit i bestias et de archadib9 qui sorte du
 cti transnatabant quoddã stagnum atqz ibi
 cõuertebantur in lupos et cum similibus fe
 ris p filius regionis deserta viuebant si autẽ
 carne non vescerentur hũana rurs9 post no
 uem annos eodem renatato stagno refor ma
 bantur in homines. **D**eniqz etiã nominatim
 expñt quendam demenetum gustasse de sa
 crificio qd archades im molato puero deo
 suo licito facere solerent et in lupũ fuisse mu
 tatũ et anno decimo in figurã ppriã restitũ
 tũ pugillatu sese exercuisse et olimpiaco vi
 cisse certamine. **N**ec idẽ ppter aliud arbitra
 tur historicus in archadia tale nomẽ affictũ
 pami lyceo et ioui lyceo nisi ppter hanc in lu
 pos hominũ mutacionẽ quod eaz nisi vi diui
 na fieri non putarent. **L**upus em grecelicos
 dicitur vnde licẽ nomen apparet mflexum
Romanos etiã lupos ex illoz misterioz ve
 luti semine dicit exortos.

Ca. xvij
Sed de ista tanta ludificacione dmo
 num nos quid dicam9 qui hec legẽt
 fortassis expectent. **E**t quid dicem9
 nisi de medio babilonis esse fugiendũ. **Q**uod
 pceptum ppheticũ ita spiritaliter intelligi
 tur vt de hui9 seculi ciuitate que pfecto an
 geloz et hominũ societas impioz est sicut
 passibus que p dilectionem opatur in deũ vi
 uũ pficiendo fugiamus. **Q**uanto quippe in h
 ima potestatem demoniz maiorem videm9
 tanto tenacius mediator est inherendum p
 quem de imis ad summa conscendimus. **S**i
 em dixerimus ea non esse credenda nĩ desunt
 etiã nunc qui eiusmodi quedã certissima au
 disse vel etiã exptos se esse asseuerent. **N**am
 et nos cum essemus in italia audiebamus ta
 lia de quadam regione illaz ptiũ vbi stabũ
 larias mulieres imbutas hijs malis artibus
 in caseo dare solere dicebant quibus vellẽt
 vel possent viatoribus vnde in iumenta illi
 co verterentur et necessaria queqz portarẽt
 postqz pñctã opera itez ad se redirent nec
 tñ eis mentem fieri bestialem. **S**z racionalem
 hũanamqz seruari sicut apulcius in libris qz
 afini aurei titulo inscripsit sibi ipi accidisse

vt accepto veneno humano animo p̄maren-
 te aſm̄ fieret. aut indicauit aut vixit. Nec
 vſ falſa ſunt. t̄a inuſitata vt merito nō credā
 tur. Firmiſſe t̄n tenēdum eſt omnipotentem
 deū poſſe om̄ia facere que voluerit ſiue iudi-
 cando ſiue p̄ſtando. nec demones aliquid o-
 perari ſecūdum ſue nature potenciā. q̄z tip-
 ſa angelica creatura ē hez p̄prio vicio ſit ma-
 ligna. niſi q̄d ille p̄miſerit. c̄ iudicia occulta
 ſunt multa iniuſta nulla. Nec ſane demones
 naturas creāt. ſed aliqui tale faciūt de qua
 libz factis iſta vertit̄ queſtio. ſed ſpecieſ q̄
 que a vero deo ſunt creata om̄erūt. vt̄ vide-
 antur eſſe quod non ſunt. Non itaqz ſolū ani-
 mum. ſed ne corpus quidē vlla rōne credide-
 rim demonū arte vel potestate in mēbra 7 li-
 niamēta beſtialia veraciter poſſe cōuertī. ſz
 phantaſticū homis quod etiā cogitandū ſi
 ueſomniādo p̄ rez innumerabiliū genera va-
 riatur. et cū corp̄ n̄ ſit corpū t̄n ſimiles mira-
 celeritate formas capit. ſopitis aut oppreſſis
 cozporis homis ſenſibus ad alioz ſenſuz ne-
 ſcio quo ineffabili mō figurā cozporē poſſe
 p̄duci. ita vt cozpa ip̄a hominū alicui iaceāt
 viuēcia quidem ſz multo graui⁹ atqz vehe-
 menti⁹ q̄z ſomno ſuis ſenſib⁹ obſeratis. phā-
 taſticū aut illud veluti cozpatū in alicui⁹ ani-
 malis effigie appareat ſenſibus alienis. talis
 qz etiā ſibi eſſe homo videat̄ ſicut ali⁹ ſibi vi-
 deri poſſet in ſonnis et portare onera. que o-
 nera ſi vera ſunt cozpa portant̄ a demonib⁹
 vt illudat̄ homib⁹. prim̄ vera onerz cozpa
 ptim̄ iumentoz falſa cernentib⁹. Itaqz quidā
 nomine p̄ſtancius patri ſuo cōtigiffe m̄dica-
 bat. vt venenū illud p̄ caſeū in domo ſua ſu-
 meret. 7 iaceret in lecto ſuo quaſi dormiens.
 qui t̄n nullo modo poterat excitari. Poſt ali-
 quos aut̄ dies eum veluti euigilaſſe dicebat.
 et quaſi ſomnia narraſſe que paſſ⁹ ē. et cabal-
 lum ſe ſcilicet factū. annōnā inter alia iumen-
 ta baiulaſſe militib⁹ que dicūt̄ retica quoniā
 ad recias deportat̄. Quod ita vt narrauit fa-
 ctū fuiſſe cōpertum eſt. q̄ t̄n ei ſua ſomnia vi-
 debantur. Indicauit 7 alius ſe domi ſue p̄ no-
 ctem anteqz re quieſceret vidiffe venientem
 ad ſe philoſophū quēdā ſibi notiſſimū ſibiqz
 expoſuiſſe nōnulla platonica que ārea rogal-
 tus exponē noluiſſet. Et cū ab eodē philoſo-
 pho queſitū fuiſſet. cur in domo eius fecerit
 quod in domo ſua petenti negauerat non fe-
 ci inquit. ſed me feciſſe ſomniaui. Ac p̄ hoc al-
 teri p̄ imaginē phantaſticā exhibitū ē vigi-
 lātī. quod alter vidit in ſomnis. Nec ad nos
 nō quibuſcūqz qualibet credere putaremus
 indignū. ſed eis referentib⁹ p̄uenērūt. quos
 nobis nō exſtimarem⁹ fuiſſe mentitos. Pro

inde q̄ hoies dicunt̄. manda tūqz ē literis ab
 dijs vel poti⁹ demonibus archadibus in lu-
 pos ſolere cōuertī. et q̄ carminibus circe ſo-
 cios mutauit vlixis. ſecundū iſtū modū mihi
 videtur fieri potuiſſe que dixi. ſi t̄n factū eſt.
 Dyomedias at̄ volucres q̄n quidē genuse a-
 rum p̄ ſucceſſionē p̄paginis durare phibeēt ſi
 mutatis homibus factas ſed ſubtractis cre-
 do fuiſſe ſuppoſitas. ſicut cerua p̄ effigēia re-
 gis agamenonis filia. Neqz em̄ demonibus
 iudicio dei p̄miſſis. h̄mōi p̄ſtigie difficiles eſ-
 ſe potuerunt. Sed quia illa virgo poſtea vi-
 ua repta eſt. ſuppoſitā p̄ illa eſſe ceruā facile
 oꝝmicum eſt. Socij vero dyomedis quia nul-
 q̄z ſubito cōparauerunt 7 poſtea nullo loco
 apparuerunt p̄dentibus eos vltoribus ange-
 lis malis. in eas aues que p̄ illis occulte ex a-
 liis locis vbi eſt hoc genus auium ad ea loca
 p̄ducte ac repente ſuppoſite ſunt. creduntur
 eſſe conuerſi. Quod autē dyomedis tēplo a-
 quā roſtris afferunt et aſpergunt. 7 q̄ blan-
 diunt̄ grecienis. atqz alienigenas p̄ſequunt̄
 mirandū nō eſt fieri demonum inſtitū q̄z
 intereſt p̄ſuadere deum factum eſſe dyome-
 dem ad decipiendos homines vt falſos deos
 cum veri dei iniuria multos colant. et homi-
 nib⁹ mortuis q̄ nec cum viuerēt vere vix-
 erunt tēplis. altarib⁹ ſacrificijs ſacerdotibus
 que om̄ia euz recta ſunt nō niſi vni deo viuo
 et vero debent̄ inferuiāt.

E Ca. xix.
 De tempore poſt captā troyā atqz d-
 letā eneas cū viginti nauib⁹ q̄b⁹ por-
 tabant̄ reliquie troianoz in italiaz
 venit regnate ibi latino et apud atheniēſes
 metheo apud ſicionios poliſide apd aſſirios
 antane. apud hebreos autē iudex lapidō ſuit
 Mortuo autem latino regnauit eneas trib⁹
 annis eiſd in ſupradictis locis manētibus re-
 gibus. niſi q̄ in ſicionioz iam pelafcus erat.
 et hebreoz iudex ſampſon. Qui cum mirabi-
 liter fortis eſſet putatus eſt hercules. Sed
 eneā q̄n q̄n mortuus eſt nō cōparauit deum ſi-
 bi fecerunt latini. Sabini etiā regem ſuum p̄-
 mum ſancum. ſiue vt aliqui appellant̄ ſanctuz
 reculerunt indeos. Per idem tempus codr⁹
 rex atheniēſum peloponēſibus eiufdē hoſti-
 bus ciuitatis ſe interficiendum ignotus ob-
 iecit. Et factum eſt. hoc modo eum p̄dicant
 patriā liberat̄. Reſponſum em̄ acceptant̄ pe-
 loponenſes cum demum ſe ſup̄aturos. ſi eoz
 regē non occidiſſent. Felicit̄ ergo eos habi-
 tu paupis apparēdo et in ſuā necem p̄iuriuz
 puocando. Vnd̄ ait virgili⁹. et iurgia codri
 Et hunc atheniēſes tanq̄z deuz ſacrificēz
 honore coluerūt. Quarto latinoz rege filio

ene filio. nō de creusa de q̄ fuit ascam⁹ q̄ ter
 eius ibi regnavit. s; d̄ launia latini filia quē
 postmū eneas dicitur habuisse. affrioz̄ aut̄
 vicefimo ⁊ nono eneo. et melāto atbeniesium
 sextodecimo. iudice autem hebreorum hely
 sacerdotē regnū sicioniōz̄ osūptū ē qd̄ per
 annos nongentos quinquaginta et nouem

M traditur fuisse p̄rectū. Capitulu. xx
 Ox̄ eisdem p̄ loca memorata regnā /
 tīb⁹. israhelitarū regnū. finito tem-
 pore iudicū a saule rege sumpsit exordium
 duo tēpore fuit samuel p̄pheta. Ab illo igiē
 tempore hii reges latinoz̄ esse ceperūt quos
 ognomiabant filios. Ab eo quippe qui fili⁹
 enee p̄mus dictus ē filiu⁹. ceteris subsecutis
 et p̄p̄ia nomina imponebantur. et hoc nō de
 fuit cognomentū sicut longe postea cesares
 ognomiati sūt qui successerūt cesari augusto
 Reprobato aut̄ saule ne quisq̄ ex eius stirpe
 regnaret eoq̄ defuncto dauid successit in re-
 gnū post annos saulis imperij quadraginta
 Tunc atbenieses habere deinde reges post
 codri interitū destiterunt et m̄gratus habē
 ceperūt administrande rei publice Post da /
 uid etiā qui ipse quadragita regnavit ānos
 filius eius salomon rex israhelitarū fuit. qui
 templū illud nobilissimū dei iherosolimite anū
 cōdidit Cuius t̄p̄e apud latinos condita est
 alba. ex qua deinceps non latinoz̄. sed alba
 noz̄ reges appellari in eodez̄ t̄i latio ceperūt.
 salomoni successit fili⁹ eius roboam. sub quo
 in duo regna p̄sus ille diuisus est. et singule
 p̄tes suos singulos reges habere ceperūt.

Ca. xxi.

L Atium post eneam quē deū fecerāt
 vr̄ decim reges habuit: quoz̄ null⁹
 deus factus est. Auentin⁹ aut̄ q̄ duo
 decimo loco enē sequit̄. cum esset p̄stratus
 in bello. et sepultus in eo monte qui etiā nūc
 eius nomine nūcupatur. deoz̄ talū quales
 sibi faciebant numero est additus. Alij sane
 noluerunt eum in p̄lio scribere occisum. s; nō
 cōparasse dixerunt. nec ex ei⁹ vocabulo ap-
 pellatū montē sed ex aduentu auū dictū esse
 auentini⁹. Post hunc nō est de⁹ factus i la-
 tio. nisi romulus cōditōr rome. Inter istum
 aut̄ et illum reges repiuntur duo quoz̄ pri-
 mus est. vt eū virgiliano versu eloquat̄. p̄xi-
 mus ille p̄cas troiane gloria gentis. Huius
 t̄p̄e quia iam qd̄ amō roma p̄turiebatur. illd̄
 ois̄ regnoz̄ maximū affrioz̄ sine t̄ate diutur-
 nitatis accepit. Ad medos quippe trāslatum
 est post annos ferme mille trecentos quinq̄.
 vt etiā beli qui nimum genuit. et illic puo cō-
 tert⁹ imperio p̄ximus rex fuit t̄pa cōpurenē
 Procas autē regnavit ante amulium. Por-

ro amulius fratris sui numitoris filiā reā no /
 mine que etiā p̄ta vocabatur romuli matre;
 vestalem virginē fecerāt quā volunt de mar-
 te geminos decessisse. isto modo stuprum eius
 honorantes vel excusantes: ⁊ adhibētes ar-
 gumentū quod infantes expositos lupa nu-
 truerit. Hoc em̄ gen⁹ bestie ad marē existi-
 mant p̄tinere. vt videlicet ideo lupa credat̄
 ad mouisse vbera puulis qz̄ filios domini sui
 martis agnouit. qz̄ qz̄ non desint qui dicant
 cum expositi vagientes iacerent. a nescio q̄
 p̄imum meretrice fuisse collectos. et primas
 eius fuisse mammillas. Meretrices autem
 lupas vocabāt. Vnde etiā nunc turpia loca
 eaz̄ lupanaria nuncupant̄ et eos postea ad
 faustum p̄ruenisse pastorem: atq̄ ab eius
 acca vxore nutritos. qz̄ qz̄ si ad arguendum
 hominem regem qui eos in aquā p̄ici crude-
 liter iusserat. eis infantibus p̄ quos tanta ci-
 uitas condenda fuerat de aqua diuinitus li-
 beratis. p̄ lactatē feram deus voluit subue-
 nire quid mirum est. Amulio successit in reg-
 num latiale frater eius numitor: auus romuli
 cuius numitoris primo anno condita est ro-
 ma. ac p̄ hoc cum suo deinceps id est romulo
 nepote regnavit.

Ca. xxij.

N Emultis morer condita ē ciuitas ro-
 ma velut altera babilon ⁊ velut p̄o-
 ris filia babilonis p̄ quā deo placuit
 orbem debellare terrarum. ⁊ in vnā societa-
 tem reipublice legumq̄ p̄ductum longe late
 qz̄ pacare. Erant em̄ iam populi validi ⁊ for-
 tes. ⁊ armis gētes exercitate que non facile
 cederent. et quas opus esset in gentibus pi-
 culis ⁊ vastacione verinqz̄ nō puo atq̄ horre-
 do labore supari. Nam qn̄ regnum affrioz̄
 totam pene s̄iam subiugauit. licet bellando
 sit factum. non t̄i multū asperis ⁊ difficilib⁹
 bellis fieri potuit: qz̄ rudes adhuc ad resistē-
 dum gentes erant. nec tam multe. vel tā ma-
 gne. Siquidē post illud maximum atq̄ vni-
 uersale diluuium. cum in archa noe octo soli
 homines euaserunt anni non multo amplius
 ēz̄ mille transferant. qn̄ minus asyam totaz̄ ex-
 cepta india subiugauit. Roma vero tot gē-
 tes orientis et occidentis quas imperio ro-
 mano subditas cernim⁹ non ea celeritate ac
 facilitate p̄domauit. qm̄ paulatim crescēdo ro-
 bustas eas ⁊ bellicosas quāq̄ versum dilatā-
 batur inuenit. Tempore igitur quo roma co-
 dita est. populus israhel habebat in terra p̄-
 missionis annos septingentos decem et octo
 Ex quibus viginti septem p̄riuent ad ihesus
 nauē. deinde ad tempus iudicū trecentiui-
 ginti nouem. Ex quo at̄ ibi reges esse ceperūt.

anni erant trecentis sexaginta duo. Et rex tunc erat in iuda cuius nomen erat arbas. vel sicut alij copulant qui ei successit ezechias. quem quidem constat optimū et piissimū regē romuli regnasse septibus. in ea vero hebrei ipsi parte que appellabatur israhel regnare cepisse osee

Ca. xxiiij.

Eodem tpe nonnulli fibilla erithream vaticinatā fecerunt. Sibilla autē variorū dicitur plures fuisse nō vnam. Hec scilicet ne erithrea fibilla quedam de xpō manifesta describit. quod etiam nos prius in latina lingua ver sibus male latinis et non stantibus legimus. p nescio cuius interpretis impericia sicut per dognouimus. Nam vir clarissimus lactianus qui etiā p consulum fuit. homo facillime facidie multaque doctrine. cū de xpō colloqueremur. grece cum nobis codice preulit. carmina esse dicens fibille erithree. vbi ostendit quod a loco capitibus versus ordinē litterarū ita se habentem. vt hec in eo verba legerent. **I**hs xp̄s. theuoyos soter. quod est latine ih̄s xp̄s dei filius saluator. **H**ij autē versus quoz p̄me littere istum sensum quē diximus reddunt. sic eos quādam latinis et stantibus versus est interpretatus hoc continent. **J**udicij signū tellus sudore madescet. **E**cce rex adueniet p secula futurus. **S**ed in carne p̄sentis vt iudicet orbem. **V**nde deum cernent incredulus atq; fidelis. **C**elsum cū sanctis. eui iā termino in ipso. **S**ic anime cū carne aderūt. quas iudicat ipse. **C**ū faceret in cule densis in veprib; orbis. **R**ecidet simulacra viri. cuncta q; gazan. **E**xuret terras ignis. pontumq; polumq;. **I**nquirens tecti portas effriget auerni. **S**anctus est cuncte lux libera carni. **T**rade. fontes eterna flāma cremabit. **D**eclos ad retgens. tunc quisq; loquet. **S**ecreta. atq; deus reberabit pectora luci. **T**unc erit et luctus. stridibunt dentibus om̄s. **T**ripit solis iubar. et chorus interit astris. **S**oluetur celū. lunaris splendor obibit. **D**ecidet colles. valles extollet ab ymo. **N**ō erit in rebus hoim sublime vel altū. **I**am equantē campis mōtes et cerula ponti. **D**omnia cessabūt. tellus fracta pibit. **S**ic p̄ter fontes torrens. fluminaq; igni. **S**ed tuba cum sonitum tristez dimittet ab alto. **D**ibe gemens facin; miserum variolq; labores. **T**arthareusq; chaos monstrabit terra debiscens. **E**t coraz hic dño reges fissent ad vnū. **R**ecidet et celo. ignisq; et sulphuris amnis. **I**n his latinis versibus de greco vtiq; translati ibi non potuit ille sensus occurrere q̄ sit eū licere que sunt in eoz capitibus connectunt. vbi. p. litera in greco posita est. quia non potuerunt latina verba inueniri que ab eadem

litera inciperet. et sentencie cōueniret. **H**ij autē sunt versus tres. quintus et octauus decimus et nonus decimus. Deniq; et si literas que sunt in capitibus omnium versus onedentes. horum trium que scripte sunt nō legamus. s; p. cis. p. litera tā q; in eis locis ipsa sit posita recordemur. ex primis in quinq; verbis ih̄s xp̄s dei filius saluator. s; cū grece hoc dicit nō latine. **E**t sunt versus viginti et septem. q̄ numerus q̄dratū trinariū solidū reddit. **T**ria enim ter ducta fiunt nouem. **E**t ipsa nouem si ter ducant vt ex alto in altū figura cōsurgat ad viginti et septem pueniūt. **H**orum autē grecoz quinq; versus que sunt ih̄s xp̄s. theuoyos. soter quod est quidē latine ih̄s xp̄s dei filius saluator. si p̄mas literas iungas erit p̄cis id ē p̄cis. in q̄ nomine mystice intelligit xp̄s. eo q̄ in h; mortalitatis abyssu. velut in aquaz profunditate viu; hoc ē sine peccato esse potuerit. **H**ec autē fibilla siue erithrea siue vt quidē magis credunt cumea. ita nihil habet in toto carmine suo cuius exigua ista p̄ticula ē quod ad deoz falsoz siue fidoz cultum p̄tineat quānimo ita etiā contra eos et cōtra cultores eoz loq̄tur vt in eoz numero deputanda videatur. qui p̄tinent ad ciuitatem dei. **I**nsert et iā lactantius opi suo quedam de xpō vaticinia fibille quibus nō exprimat cuius. **S**ed que ipse singulatim posuit. ego arbitratus sum cōiuncta esse ponenda tanq; vnū sit plixus q̄ ille plura cōmemorauit et breuia. **I**n manus inquit infidelium postea veniet. **D**abunt autē deo alapas manib; incestis. et impurato ore expuent venenosos sputa. **D**abit vero ad verba simpliciter sanctū dorsū et colaphos accipiens tacebit. ne quis agnoscat quo verbum vel vnū venit vt inferis loquat. et corona spinea coronet. **A**d cibū autē fel. et ad sitim acetū dede runt. in hospitalitatis hanc monstrabūt memsam. **I**psa enim insipiens tuū deū nō itellexist. ludentē mortaliū mentib;. s; spinis corona. sti. et horridum fel miscuisti. **T**empli vero veluz scindetur et medio die nox erit tenebrosa nimis in trib; horis. et morte moriet tribus diebus sompno suscepto. **E**t tunc ab inferis regressus ad lucem veniet prim; resurrexerit nis principio reuocat; ostenso. **I**ta lactantius carptim p̄ interualla disputacōnis sue. si cut ea poscere videbant que p̄bare intendebat. adhibuit testimonia fibillina. q̄ nos nihil interponetes. s; in vnā serie onexa ponētes solis capitibus. si tñ septores dinceps ea suaē nō negligat. distinguēda curauimus. **N**ōnulli sane erithrea fibilla nō romuli sed belli troiani tpe fuisse scripserūt.

Ca. xxiiij.

Eodem romulo regnate thales mileti9
 fuisse pbibe9 vn9 sapietibus. q p9
 theologos poetas in quib9 orphe9
 maxime oim nobilitat9 e. sopbi appellati sūt
 qd e latine sapietes. Per idē tpe9 decē trib9
 que in diuisione p si vocati sunt israhel. bebel
 late a caldeis et in eas terras captiue ducte
 sunt remanētib9 i iudea terra duab9 illis tri
 bub9 q nomine iude vocabantē sedēq regni
 habebant in israhel. **M**ortuū romulū cum
 ipse nūq paruisset in deos qd t vulgo notis
 finuz e. retulere romani. qd vsq adeo fieri iā
 deserat. nec postea nisi adulando nō errādo
 factū ē tpeib9 cesaz vt cicero magnis romu
 li laudib9 tribuat. quod nō rudibus t indo
 ctis t pibus qn facile homies fallebant. s; iaz
 ex pollitis et eruditis meruerit hos honores
 q; ius nōdū efferbuerat. ac pullulauerat phi
 losophoz subtilis t acuta loquacitas s; etiā
 si posteriora tpa deos homies mortuos non
 instituerunt. tū ab antiquis institutos colere
 vt deos t habere nō destituerūt. quietiam si
 mulacris que veteres nō habebant auxerūt
 vane atq; impie supsticōnis illecebrā id effi
 ciētib9 immūdis in eoz corde demonibus. p
 fallacia q; oracula decipiētibus vt fabulosa
 etiā crimina deoz que iā vrbioze seculo non
 fingebant. p ludos tū in eorundē falsoz no
 minū obsequium turpiter agerētur. **R**egna
 uit deinde numa p9 romulū. qui cum illā ci
 uitate putauerit deoz pfecto falsoz nume
 rositate nūmēd am. in eandem turbā referri
 mortuos ipse nō meruit tanq; ita putatus sit
 celus multitudine nūmī cōstipasse vt lo cū
 ibi repire non poss; **D**oc regnante rome et
 apud hebreos mico regni manasse a q impio
 rege ppheta ysayas pbibe9 occisus samia fu
 ille sibillam ferunt. **Ca. xxv.**

Regnate vero apd hebreos sedechia
 t apud romanos tarquimio pisco. q
 successerat ancho marcio ductus est
 captiuus in babilonia popul9 iudeoz euersa
 iherusalē t tēplo illo a salomōe cōstructo. **I**n
 crepantes em eos pphete de iniquitatibus t
 impietatibus suis hec eis vētura pdixerāt:
 maxime iheremias qui etiā numez diffiniuit
 annoz. **E**o tpe pictacus mithileneus alius e
 septem sapietibus fuisse pbibe9. **A**unq; ce
 teros qui vt septez numerarent. thaleti que
 supra omemorauim9. t huic pictaco abdunt
 eo tpe fuisse scribit eusebi9. q captiu9 dei po
 pulus in babilonia tenebat. **H**ij sunt at. solō
 atheniēsis chilon lacedemonius perinādrus
 chorinthius. cleobol9. lidius. bias prieneus.
Dīes h; septem appellati sapietes post poe
 tas theologos claruerunt. q; genē vite qdā

laudabili pstabāt hoib9 cetis t mox nōn illa
 pcepta scēciāz buitate oplexi sūt. **M**ihil at
 monimē oz qd ad literas artinet posteris re
 liquerunt. nisi qd solō quasbā leges arbeniē
 sibus dedisse pbibe9. **T**hales vero pbificus
 fuit t suoz dogmatū libros reliquit. **E**o cap
 tituitatis iudayce tpe t anaximāder t anaxi
 menes. t xenophanes pbifici claruerūt. **T**ūc
 t pithagoras. ex quo ceperūt appellari phi
Ca. xxvj.

Der idem tpus cirus rex psarum etiā
 chaldeis t assirijs impabat. qui rela
 xata aliquanta captiuitate iudeoz
 quinqua ginta milia homiu9 ex eis admistau
 randum templum regredi fecit. **A** quib9 tū
 prima cepta fundamina t altare cōstructum
 est. incursantibus at hostib9 nequaqs pgre
 di edificādo valuerunt. dilatūq; opus e vsq
 ad darium. **P**er idem tpus etiā illa sunt ge
 sta que cōscripta sunt in libro iudith. que sa
 ne in canonez scpturaz iudei nō receperūt. di
 cunt. **S**ub dario grege psarum ipletis sep
 tuaginta amīs q; iheremias ppheta pdixerat
 reddita ē iudeis soluta captiuitate libertas
 regnate romanorū septimo rege tarquimio.
Auo expulso etiā ipi a regū suozū dñacione
 liberi esse ceperūt. **V**sq; ad hoc temp9 pph
 etas habuit popul9 isrl. **A**ui cū multi fuerint
 paucorum t apd iudeos. t apud nos canoni
 ca scripta retinent. **D**e qbus me aliqua post
 tuz esse pmisi in b libro cū claudere supioez
 quod iā video esse faciendus. **Ca. xxvij.**

Tempora igit eoz vt possim9 aduer
 tere. i anteriora paululū recurram9
In capite libri osee pphete q prim9
 i duodeci ponit. i. a scptū ē. **V**erbū dñi qd fā
 ctū ē ad osee. i dieb9 osee. t ioathā. t achas t
 ezechie regū iuda. **A**mos q; i diebus regis
 osee pphetasse se scribit. **A**ddit et iheroboā
 rege isrl q p eos dies fuit. **N**ec nō ysayas fili
 us amos siue supradicti pphete siue qd magis p
 hibe9. alterius q nō ppheta eod noie vocaba
 tur. eosb ē reges quatuor quos posuit osee i
 capite libri sui ponit. quoz diebus se pph
 etasse ploquit Micheas et eadem siue pphete
 omemorat tpa post dies osee. **P**ā tres qui se
 quūtur reges nominat q; t osee nōiavit ioa
 thā t achas t ezechia. **H**ij sunt q; eod tpe fil
 i pphetae ex eoz scis inuēt. **H**is adiūgitur
 ionas eod oia rege regnate t iobel cū iā reg
 naret ioathā q successit osee. **S**z istoz pph
 etaz duozū tpa i croniciis nō i eozū libris potui
 mus inuenire qm d suis diebus t acēt. **T**edū
 tur aut h; dies a rege latioz p pace siue supe
 rioe auētino vsq; ad regē romulū iā romāuz
 vel etiāz vsq; ad regni pmo dia successoris

eius nume pōpiij **E**zechias quippe rex iuda
eouſq; regnauit. **A**c p h̄ p ea tēpa iſti velut
fōtes pphēcie p̄t erupērūt. qm̄ regnū d̄fecit
aſſitioꝝ cepit q̄s rōanū vt ſc̄z quē ad modū re
gm̄ aſſitioꝝ p̄mo tpe extitit abrahā cui pro
miſſiōes ap̄iſſime fieret in eius ſemie benedi
ctōnis oīm gētū. ita in occidēt alis babilōis
exordio. q̄ fuerat xp̄s imp̄tē v̄etur. in quo
implerēt illa p̄miſſa oracula pphētaꝝ non
ſolū loquētiꝝ v̄ez et ſcribenciūm t̄tē rei
future teſtimōiū ſoluerēt. **C**ū em̄ pphēta nū
q̄s fere deſuiſſent p̄ſo iſrahel ex q̄ ibi reges
eſſe cepērūt in v̄ſum t̄m̄ ō eꝝ ſuerūt nō gen
ciū. **Q**uādo at̄ ea ſcriptura manifeſt̄ pphē
tica credebat̄ q̄ gētibus qm̄q; p̄d̄ eſſet. tunc
oportebat incipere. qm̄ odebāt h̄ ciuitas q̄ gē
tibus imperaret.

Ca. xxviii.
See igit̄ pphēta quāto p̄fundius q̄
dē loquit̄. t̄tō o poſius penetratur.
Sed aliquid inde ſumēduz ē t̄hic ex
noſtra p̄miſſiōe ponēduz. **E**t erit inquit̄ illo
co quo dictū eſt eis nō p̄plus meꝝ vos. voca
bunt̄ t̄ ip̄i filij dei viui. **H**oc teſtimōniū pphē
ticū de vocacōne p̄ſi gētium qui p̄us non p
tinebat ad deū. etiā ap̄i intellexerūt. **E**t qz
ip̄e q̄s p̄ſi gentiꝝ ſpiritaliter ē in filiis ab
rahe. ac p̄ h̄ recte dicit̄ iſrahel propterea ſe
quit̄ t̄ dicit̄. **E**t ogreg abunt̄ filij iuda. t̄ filij
iſrl̄ midip̄m. t̄ ponēt ſibi met̄ p̄ncipatuz vnū.
t̄ aſcendunt a terra. **H**oc ſi adhuc velimꝝ ex
ponere eloquiꝝ pphēticū obtūdeſ ſapor. **R**e
colatur t̄n lapis ille āgularis t̄ duo parietes
vnꝝ ex iud̄cis. alter ex gētibꝝ. ille nomie filio
rum iuda. iſte noie filioꝝ iſrahel. eidē vni p̄
cipatui ſuo im̄ diſp̄z im̄itētēs. t̄ aſcēdētēs ag
noſcāt a terra. **I**ſtos at̄ carnales iſrahelitas
q̄ nūc nolūt credē i xp̄m poſtea credit uroſ id
ē filios eozz. nā vtiq; iſti ad ſuū locū morien
do tranſibūt. idēz pphēta teſtāt̄ dicēs. **Q**uo
niā diebus multis ſe debūt filie iſrl̄ ſine rege
ſine p̄ncipe. ſine ſacrificiō. ſine altari. ſine ſa
cerdociō ſine manifeſtaciōibꝝ. **Q**uis nō vide
at̄ nūc ſic eſſe iudeos. **S**z quid adiūgat au
diamꝝ. **E**t poſtea inq̄t reuertent̄ filij iſrahel
t̄ inquirēt d̄m̄ deū ſuū. t̄ dauid rege ſuū. et
ſtupeſcēt i d̄no t̄ i bonis ip̄iꝝ i nouiſſimis die
bus. **N**ihil ē iſta pphēcia manifeſt̄. cū da
uid regis noie ſignificat̄ intelligit̄ xp̄us. qz fa
ct̄ ē ſicut dicit̄ ap̄lꝝ ex ſemine dauid ſecū dū
carnē. **P**renūciauit iſte pphēta etiāz terciā
die xp̄i reſur̄exōz futura. ſicut eā pphētica
altitudine p̄nunciari oportebat. vbi ait. **S**a
nabit nos poſt biduū. in die terciō reſurge
mus. **S**ecūduz hoc em̄ nobis dicit̄ ap̄lꝝ. **S**i
reſur̄exiſtis cum xp̄o. que ſurſum ſunt q̄rite.
Amos q̄s de rebꝝ talibꝝ ſic pphētat̄ p̄p̄a:

ra inq̄t te vt inuoces deū tuum iſrahel qz ec
ce ego firmās tonitruū. et creās ſpirituū. t̄ a
nūciāns in hoibꝝ xp̄z ſuum. **E**t in alio loco. in
illa die iquit̄ reſuſcitabo tabernaculū dauid
q̄s cecidit t̄ reedificabo q̄ ceciderunt eius et
deſtructa eiꝝ reſuſcitabo. et reedificabo ea ſi
cut dies ſeculi. ita vt exq̄rāt me reſidui hoiz
et oīs gētes in q̄bꝝ inuocatuū eſt nomē meū
ſup̄ eos. dicit̄ d̄ns faciēs hec.

Ca. xxxi.
Sayas pphēta n̄ ē in libꝝo duodeci
pphētaꝝ. q̄ p̄pterea dicit̄ minorē
qz ſm̄ōes eozz ſunt breues in eozz cō
p̄acōne q̄ maiores ideo vocant̄. qz pl̄ixā vo
luntia cōdidēt. **E**x q̄bꝝ ē h̄ ſayas. que pphē
e adē pphēcie t̄pa ſubiūgo ſup̄ adictis duo
bꝝ. **S**ayas ḡ inter illa q̄ arguit̄ inq̄. et iuſta
p̄cipit̄. t̄ peccatori populo mala futura p̄dix
it̄. etiā de xp̄o t̄ eccleſia hoc ē de rege t̄ ea q̄s
odidit̄ ciuitate multo plura q̄s ceteri pphē
tauit̄ ita vt a quibusd̄ euāgelista q̄s pphēta
pocius dicit̄. **S**z p̄pter rōnez opis terminā
di. vnū de mltis hoc loco ponā. **E**t p̄ſona q̄p
pe dei patris loquēs ecce inquit̄ itelligit̄ pu
er meus t̄ exaltabitur t̄ gloriabitur valde.
Quē ad modūz ſtupeſcēt ſup̄ te multi ita glo
ria priuabitur ab hoibꝝ ſpecies tua t̄ gloria
tua ab hoibꝝ. ita mirabuntur gētes mltē ſu
per euz. t̄ cōtinebunt reges os ſuum qm̄ q̄bus
nō ē nūciatus de illo videbunt t̄ q̄ n̄ audierūt
itelligēt. **D**ñe q̄s credidit̄ auditui noſtro. et
brachium d̄ni cui reuelatus ē. **A**nunciābimꝝ
coram illo vt infās. vt radix in terra ſciet̄. n̄
ē ſpecies illi neq; gloria t̄ vidimꝝ euz et n̄ hē
bat ſpecie neq; decore. ſz ſpecies eiꝝ ſine hono
nore. deſiciēs p̄oibus hoibꝝ. hō in plaga po
ſitꝝ t̄ ſciēs ferre inſirmitatē. qm̄ auerſa eſt fa
cies eiꝝ. in honore t̄ ē. nec magni eſtimatꝝ ē.
Hic peccata noſtra portat. et p̄ nobis dolet
et nos exiſtimauimꝝ illuz eſſe i dolore t̄ in pla
ga t̄ i afflictiōe. **I**p̄e autē vulneratꝝ ē p̄pter
iniquitates noſtras et inſirmitatꝝ eſt propter
peccata noſtra. **E**t iudicio pacis noſtre in eo li
uore eius nos ſanati ſumꝝ oīs. vt oues erza
mus. homo a via ſua erzauit. t̄ d̄ns tradidit̄
illum p̄ peccatis noſtris et ip̄e p̄pter q̄s affli
ctus ē. nō apuit os. **V**t ouis ad immolanduz
ductus ē t̄ vt agnꝝ atē euz q̄ ſe tōderet ſine
voce. ſic nō apuit os ſuum. **I**n humilitate q̄p
pe iudiciꝝ eius ſublatus eſt generacionem
eius quis enarrabit. **Q**uoniam tolletur de
terra vita eius. **A**b iniquitatibus populi mei
ductꝝ ē ad mortē. t̄ dabo malignos p̄ ſepul
tura eiꝝ t̄ diuites p̄ morte ſua. qm̄ iniquita
tem nō fecit. nec dolum in ore ſuo. t̄ dominꝝ
vult purgare eum de plaga. **S**i dederitis p̄
peccato aimā veſtrā videbitis ſemē lōgeuū.

et dñs vult auferre a dolore animā eius. ostēdere illi lucē. ⁊ formare intellectū. iustificacō iustū bñ fūitētem plurib⁹ ⁊ peccata eoz ipse portauit. Propterea ipse hereditabit plures ⁊ forciū diuidet spolia. ppter qd̄ tradita est ad mortē aia ei⁹ ⁊ inē mīq̄s estimat⁹. ⁊ ipse peccata multoz portauit ⁊ ppe peccata eoz tradit⁹ ē. **H**ec de xp̄o. **I**n vero d̄ ecclesia qd̄ sequit̄ audiamus. **L**etare sterilis inquit q̄ nō paris erūpe ⁊ exclama q̄ nō pturis. qm̄ multi filij deser te magis q̄ ei⁹ q̄ habet viz. **D**ilata locū tabernaculi tui. ⁊ caulaz tuaz fige. **N**oli peccare. p lōga funiculos tuos. ⁊ palos tuos. cōforta. **A**dhuc in dexterā ⁊ sinistrā pte extēde. ⁊ semē tuū hereditabit gentes. ⁊ ciuitates desertas inhabitabis. **N**e timeas qm̄ cōfusa es. neq̄ frueris qz exprobrata es quōd ofusione eternā obliuisceris. ⁊ obprobriū uidiuitatis tue nō eris memor. qm̄ dñs facies te dñs sabaoth nomē ei⁹. ⁊ q̄ eruit te ipse de⁹ isrl̄ vniūse terre vocabit̄ ⁊ cetera. **V**e⁹ ista sint satis. ⁊ in eis sunt. exponēda nōnulla. **S**z sufficere arbitroz q̄ ita sunt apta. vt etiā mimi ci intelligē cogant̄ inuiti. **C**a. xxx

Moyses ppheta xp̄s in figura ponēs magni euus bā mōtis. h̄ loquit̄. **E**rit in nouissimis dieb⁹ manifest⁹ mons dñi. pparat⁹ sup vertices mōciū. ⁊ exaltabit sup colles. ⁊ festinabūt ad eū plebes. et ibunt gētes mltē ⁊ dicēt. **V**enite ascēdam⁹ ad mōtē dñi ⁊ in domū dei iacob. ⁊ ostēdet nobis viam suā ⁊ ibim⁹ in semitis ei⁹ qz ex syon pcedet lex ⁊ verbū dñi de iherusalē ⁊ iudicabit iter plebes multas. ⁊ redarguet gētes potentes vsq̄ in lōgū in quū. **P**redicēs ipse ppheta. ⁊ loquit̄ in quo natus ē xp̄s. ⁊ tu inquit berthelebē dom⁹ effrata minima est vt sis in milib⁹ iuda ex te michi pdiget vt sit in principē israhel ⁊ egressus ei⁹ ab inicio. ⁊ ex diebus eternitatis. ppterea dabit eos vsq̄ ad tpus pturiētis patiet et residui fratres eius cōuertent̄ ad filios israhel. et stabit ⁊ videbit. et pascet gregem suum in virtute domini et in honore nominis domini dei sui erunt. quoniam nunc magnificabit vsq̄ ad summū terre. **I**osafat ppheta nō tā smone xp̄s q̄ sua quadā passio ne pphetauit pfecto apcius q̄z si ei⁹ mortem ⁊ resurrectōnez voce clamaret. **V**t quid em̄ exceptus ē vetre beluino ⁊ die tercio redit⁹ nisi significaret xp̄m de pfundo inferni die tercio redit⁹. **S**obel omnia q̄ pphetat multis vobis opellit expōi. vt q̄ ptinet ad xp̄s ⁊ ecclesiam diluceat. **V**nū tñ qd̄ est apli omērauerunt qm̄ in agregatos credētes spiritus sanctus sic a xp̄o promiss⁹ fuerat desup venit. n̄ ptermittat. **E**t erit inqt post hoc. effundā de

spiritu meo sup omnē carnē. ⁊ pphetabūt filij vestri et filie vestre. ⁊ seniores vestri sōnia somniabūt ⁊ iuuenes vestri visōes videbūt. et qd̄az in suos. et ancillas meas. in illis die b⁹ effundā de spiritu meo. **C**a. xxxi.

Tres pphete de minorib⁹ abdias. **N**am ⁊ abacuc. nec tpa sua dicūt ipsi. **N**ec in crōicis eusebij ⁊ iheronimi qm̄ pphetauerūt inuenit̄. **A**bdias em̄ positus ē quidē ab eis cū michea. s̄ nō i eo loco vbi nō tantē tpa. qm̄ michea pphetasse ex eius literis ostat. qd̄ errore negligēt describētium labores alios existimo origisse. **D**uos vero alios cōmemoratus i codicib⁹ cronicoz quos habuim⁹ nō potuim⁹ inuenire. tñ qz in canone orinēt. nec ipi oportet ptereari a nob. **A**bdias quātum ad scripturā ei⁹ attinet omnū breuissim⁹ pphetaz aduers⁹ ydumeā loquit̄ gentē sc̄z esau ex duob⁹ geminis filiis ysaac nepotib⁹ abrahe. maioris illius reprobat⁹. **P**orro si ydumeā modo locucōnis q̄ intelligitur apte totū accipiam⁹ postea esse pro gentibus. de xp̄o agnoscere possumus qd̄ ait in cetera. **I**n mōtem aut̄ syon erit salus. ⁊ erit factū. **E**t paulopost in fine ipsius pphetic. et ascendēt inquit resaluati ex monte syon vt defendant mōtem esau et erit dño regnū. **A**p̄paret quippe id esse cōpletū cum resaluati ex mōte syon id est ex iudea credētes in xp̄s qui p̄cipue cognoscunt̄ apostoli ascēderūt vt defenderēt mōtes esau. **Q**uōd defenderēt nisi p euāgelij pdicacōnem saluos faciēdo eos qui crederēt vt eruerent̄ de p̄tate tenebrarū et transfērent̄ in regnum dei. **Q**uod cōsequēt̄ exp̄sit addendo et erit dño regnum. **M**ons em̄ syon iudeā significat vbi futura p̄dicta ē salus et sanctū quod ē xp̄s ishs. **M**ons vero esau ydumea ē p quā significata ē ecclesia gēciū q̄z defenderūt sicut exposui resaluati ex monte syon vt esset domino regnū. **H**oc obsecrum erat ante q̄z fieret s̄ factū quis nō fidelis agnoscat. **R**aum vero ppheta imo p illum deus exterminabo inquit sculptilia ⁊ cōflabilia p nā sepulturā tuā q̄z veloces ecce sup mōtes pedes euāgelisantis ⁊ anūciāris pacez. **C**elebra iuda dies festos tuos. redde vota tua. qz iam nō adiciēt vltra vt trāseant in vetustatem cōsumatum ē cōsumtus ē ablat⁹ est. **A**scendit q̄ insufflat in faciem tuā eripiēs te ex tribulacōne. **Q**uis ascenderit ab inferis ⁊ insufflauerit in facie iude hoc est in iudeoz discipuloz spiritū sanctū recolat q̄ meminē euāgelii. **A**d nouū em̄ testamentū ptinent quoz dies festi ita spiritualiter innouantur vt in vetustatez trāfire non possint. **P**orro p euāgeliiū ext̄minata sculptibilia et cōflabilia

id est idola deoz falsoz et obliuioi tanq; sepulture tradita iam videm⁹ et hanc etiã in hac re prophetiã opterã esse agnosimus. Abacuc de q̄ alio q̄z d̄ cristi aduētu q̄ futur⁹ erat intelligi. Et dicere. Et respondit dñs ad me et dixit **S**cribe visum ap̄tū in buxo vt assequatur q̄ legit ea. qz adhuc visio ad t̄p⁹. et t̄c̄t̄ i fine. et nō in vacuū. Si tardauerit sustine euz qz venies veniet. et nō morabit̄. **Ca. xxxij**

Roracōne aut̄ sua cū cantico. cui m̄ h̄ xp̄o dño dicit. Dñe audiui audicōnem tuã et timui. dñe cōsideraui opa tua et expaui. **Q**uid em̄ hoc ē. n̄ p̄cognite noue ac rep̄tine salutis hoim̄ ineffabilis admiracō. **I**n medio duoz animaliu agnosceris quid ē nisi aut i medio duoz testam̄toz. aut in medio duoz latronū. aut i medio moyset helie cū illo in mōte s̄mo cinatiū. dū appropiāt quāt̄ am̄ nosceris i aduētu ep̄is ostēderis nec exponēdū ē. **I**n eo dū cōturbata fuerit anima mea ira misericordie memor eis. quid ē nisi q̄ iudeos in se transfurauit quoz genit̄is fuit. q̄ cū magna ira turbati crucifigerēt xp̄z ille misericordie m̄oz dixit p̄ ignosce illis qz nesciūt qd̄ faciūt. **D**e⁹ de themã veniet. et sanct⁹ demōte vmbroso et condensio. **H**ic dicit̄ ē de themō veniet. alij interpretati sunt ab austro et affrico p̄ quod significat̄ meridi es id ē feruor caritatis. et splendor veritatis. **M**ontē vero vmbrosuz atq; cōdensuz. quam uis multis modis possit intelligi. libētius acceperim scripturaz altitudine diuinaz. q̄b⁹ prophetat⁹ ē xp̄us. **M**ulta ibi quippe vmbrosa atq; odensa sunt q̄ mētē q̄retis exerceat. **I**n de aut̄ venit cū ibi eū qui intelligit inuenit. **D**peruit celos virt⁹ ei⁹. et laudis ei⁹ plena ē terra qd̄ ē n̄ quod etiaz in psalmo dicit̄. exaltare sup̄ celos de⁹. et sup̄ om̄es terram gloria tua. **S**plendor ei⁹ vt lumē erit quid ē n̄ fama ei⁹ credentes illūinabit. **C**ornua in mambus ei⁹. qd̄ ē n̄ trophēū crucis. **E**t posuit caritatem firmā fortitudini sue. nec exponēdū ē. **A**nte faciem ei⁹ ibit verbū. et p̄dicit in capus p̄ pedes eius. qd̄ ē n̄ q̄ et ante q̄z huc veniet p̄ nūciat⁹ ē. et post ea q̄z hic fuerit⁹ ē anūciat⁹ ē. **S**tetit et terra cōmota ē qd̄ est n̄ stetit ad s̄b ueniēdum. et terra cōmota est ad credēdum. **R**espexit et tabuerūt gentes. hoc ē miserat⁹ ē. et fecit pulos penitētes. **C**ōrripi sunt mōres violencia hoc ē. vim faciētib⁹ miraculis. elatoz otrita ē sup̄bia. **D**efluxerūt colles eterna les. hoc ē humiliati sunt ad t̄pus vt erigerēt tur meternū. **I**ngressus eternos ei⁹ p̄ laboribus vidi. hoc ē nō sine mercedē eternitatis laborē caritatis aspexi. **T**abernacula ethiopū expauescent et tabernacula terre madiã h̄ est

gentes rep̄tino p̄terite nūcio mirabilium tuoz. etiã q̄ nō sunt in iure romano. erūt i populo xp̄iano. **N**ūquid in fluminib⁹ iratus es dñe aut in fluminib⁹ furor tu⁹ vel in mari impetus tu⁹. **H**oc ideo dicit̄ ē. qz nō venit nūc vt iudicet mūdum. s̄ vt saluet mund⁹ p̄ ip̄m. **Q**ui ascendes sup̄ equos tuos et cōtacio tua salus h̄ ē euāgeliste tui portabit te. q̄ regit̄ a te. et euāgelii tuum sal⁹ est eis qui credūt in te. **I**ntendēs m̄cōdens arcuz tuū sup̄ sceptrā dicit dñs. h̄ ē oīnaberris iudiciū tuū etiã regib⁹ terre. **F**luminib⁹ scindēt terra. hoc ē influētib⁹ s̄monib⁹ p̄dicacium te apientē ad cōfiteendum hoim̄ corda. quib⁹ dicit̄ ē. scindite corda vestra. et nō vestimēta. **Q**uid ē videbunt te. et dolebūt p̄li. nisi vt lugēdo sint beati. **Q**uid est dispergens aquas in cessu. **A**n ambulādo in eis q̄ te vsquequaq; anūciant. hac atq; illac disp̄gis fluenta doct̄rie. **Q**uid est. dedit abissus vocem suã. **A**n pfunditas cordis humani qd̄ ei videre exp̄ssit. **A**litudo fantasię sue tanq; versus sup̄ioris est exp̄ssio. altitudo em̄ est abiss⁹. **Q**uod aut̄ ait fantasia sue. subaudiendum est vocem dedit hoc est qd̄ dixim⁹ qd̄ ei videre exp̄ssit. **F**antasia quippe visio est quã non tenuit. nō operuit s̄ cōfiteendo eructauit. **E**leuat⁹ ē sol et luna stetit in ordine suo. hoc est ascendit xp̄⁹ in cellū. et ordinata est ecclesia sub rege suo. **I**n lucem iacula tua ibūt. hoc est nō in occultuz s̄ in manifestū verba tua mittent. **I**n splendorez chorusca cōnis armoz tuoz. subaudiendum est iacula tua ibunt. **D**ixerat em̄ suis. **H**ue dico vobis in tenebris dicite in lumine. **I**n cōmīna cōne minorabis terrã id est cōmīnādo humiliabis homies. **E**t in furore dēci es gentes qz eos q̄ se exaltāt vindicādo colubiles. **E**xisti in salutem p̄li tui vt saluos facias. **E**xistos tuos misisti in capita iniquoz mortem nichil hoz est exponēdū. **E**xistasti vincula vsq; ad collum. **E**t hōa hic possunt intelligi vincula sapiencie vt iniciāt pedes in cōpedes eius et collum in torquem eius. **D**recedisti in stupore mentis tue subaudiāt vincula. **E**xistauit em̄ bona p̄cidit mala. **D**e quibus ei dicit̄ dirupisti vincula mea et hoc in stupore mentis id est mirabiliter. **C**apita potentium mouebunt in ea scz admiracōne. **A**daxerit morsus suos sicut edens paup̄ in abscofo. **P**otētes em̄ quidã iudeoz v̄iebāt ad dominū facta ei⁹ et verba mirati. et esurientes panem doctrine māducabāt abscofo p̄ me. **E**t in mare equos tuos turbātes aquas multas. que nichil sunt aliud q̄z populi mlti. **N**on em̄ alij timore cōuerterentur alij furore

persequerentur nisi omnes turbarent. Obsuavi et
 expaui ventem meam a voce orationis laborum
 meorum et introiit tremor in ossa mea et sub-
 tus me turbata est habitudo mea. Intedit in
 ea que dicebat et ipsa sua oratione est peritius
 quam propheti esse debebat et in qua futura cernebat
 Turbatus est in populis multis vidit imminē-
 tes ecclesie tribulationes continuoque se mem-
 brum eius agnouit atque ait. Requiesca in die tri-
 bulationis tanquam ad eos pertinet que sunt spe gau-
 dentes in tribulatione patientes. **V**t ascenda
 inquit in populum pugnacionis mee. Recedens
 utique a populo maligno carnalis cognacionis
 sue non pugnate in hac terra nec supina pa-
 triam requirete. quam sic inquit non afferet fru-
 ctum. et non erunt natiuitates in vineis. metie tur-
 opus oliue. et campi non facient escas. Defece-
 runt ab escis oues. et non supsunt in prescrip-
 boues. **V**idit eam gentem que christum erat occidura.
 ubertate copiarum spiritualium predictura. que per
 terrenam fecunditatem more prophetico figura-
 uit. **E**t quod ira dei tale propterea passa est illa gens
 quod ignorans dei iusticia sua voluit consistere
 iste continuo ego autem inquit in domino exultabo.
 gaudebo in deo salutari meo. dominus deus meus
 virtus mea statuit pedes meos in osummaco-
 nem. super excelsa imponet me ut vincam in can-
 tico eius illo scilicet cantico de quo similia quedam
 dicuntur in psalmo. statuit supra petram pedes
 meos. et direxit gressus meos et immisit in os
 meum canticum nouum. ymnum deo nostro. **I**pe ergo
 vincit in cantico domini que placet in eius laude non
 sua. ut qui gloriatur in domino gloriatur. **M**elius autem
 michi videntur quedam codices habere gaudebo
 in deo ihesu meo. que huius que volentes id latine po-
 nere nomen ipsum non posuerunt. quod est nobis amicius
 et dulcius noiare. **Ca. xxxiii.**

Iberemias propheta de maioribus est sic
 et ysaias non de minoribus sicut ce-
 teri de quorum scriptis nonnulla iam po-
 sui. **P**rophetauit autem regnante ioseph
 in iherosolima et apud romanos ancho marcio. iam pro-
 pinquante captiuitate iudeorum. **T**eredit autem
 prophetiam usque ad quintum mensem captiuitatis
 sicut in eius literis inuenimus. **S**ophonias autem
 vni de minoribus adiungit ei. **N**am et ipse in die-
 bus ossis prophetasse dicitur. scilicet quousque non dicitur.
Prophetauit ergo iberemias non solum anchi
 marci et verum etiam tarquinij prisci temporibus. que ro-
 mani habuerunt quantum regem. **I**pe enim quoniam illa ca-
 ptiuitas facta est regnante iam cepat. **P**rophetauit
 autem iberemias de christo spiritu inquit oris nostri
 christus dominus captus est in peccatis nostris sic breuiter
 ostendens et dominum nomen christum et passum esse pro no-
 bis. **I**tem loco alio. hic deus meus inquit et non est
 mabit alter ad eum. que inuenit omnes via prudē-

eie. et dedit eam iacob puero suo. et israhel electo
 suo. **P**ost hunc in terris visus est. et cum hominibus con-
 uersatus est. **H**oc testimonium quidam non ibere-
 mie sed scribere eius attestauit. que vocabatur baruth
 sed ibere mie celebrati habet. **R**ursus idem pro-
 pheta dei ipso. ecce inquit dies veniunt ait dominus. et sus-
 scitabo dauid germē iustum. et regnabit rex. et
 sapiens erit. et faciet iudicium et iusticia in ter-
 ra. in diebus illis saluabit iuda. et israhel habi-
 tabit confidenter. et hoc est nomen. quod vocabunt
 eum. dominus iustus noster. **D**e uocacione etiam grecium
 que erat futura et eam nunc impletam certum sic lo-
 cutus est. **D**ominus deus meus et refugium in die malo-
 rum. a te gentes veniet ab extremo terre et
 dicet. **V**ere misericordia coluerunt preses nostri. si-
 mulachra. et non est in illis utilitas quia veron
 erat eum agnere iudei a quibus eum et occidi o-
 portebat. sic idem propheta significat. **G**raue cor-
 p omnia et homo est. que agnoscit eum. **H**uius est et il-
 lud quod in libro septimodecimo posui de testa-
 mento nouo cuius est mediator christus. **I**pe quippe
 iberemias ait. **E**cce dies veniunt dicit dominus. et
 consummabo super domum iacob testamentum nouum et
 cetera que ibi leguntur. **S**ophonie autem prophete que
 cum iberemia prophetabat. huius predicta de christo in-
 terponat. **E**xpecta me dicit dominus in die resur-
 rectionis mee in futurum. quod iudicium meum ut co-
 gregem gentes et colligam regna. **E**t iteque horri-
 bilis inquit dominus super eos. et exterminabit omnes
 deos terre et adorabit eum vir de loco suo omnes
 insule grecium. **E**t paulo post tunc inquit transfer-
 ram in populos linguam et progenies eius ut inuo-
 cet omnes nomen domini et huius autem ei subiugo vno a fi-
 nibus fluminum ethiopię afferet hostias mi-
 chi et in illo die confundentur ex omnibus adinuen-
 tionibus tuis que impie egisti contra me quod tunc
 auferam abs te prauitates iniurie tue et iam non
 adicies ut magnificeris super montes sanctus
 meum et subelinquam in te populus mansuetus
 et humilem et verebunt a nomine domini que reliqua fue-
 rint israhel. **H**ec sunt reliqua de quibus alibi pro-
 pheta quod apostolus etiam omne morat si fuerit nu-
 merus filiorum israhel sicut harena maris reli-
 que salue sient. **H**ec quippe in christum illius gen-
 tis reliqua crediderunt. **Ca. xxxiiii.**

Ipsa porro habilitate captiuitate pro-
 phetauerunt daniel et ezechiel.
Alij scilicet duo ex prophetis maioribus
Quorum daniel etiam tempus quo venturus fuerat
 christus atque passurus numero definiuit annorum
 quod longum est computado monstrare et ab alijs
 factitatus est ante nos. **D**e potestate vero eius
 et ecclesia sic locutus est. **V**idebam inquit i vi-
 su noctis et ecce cum nubibus celi ut filius ho-
 minis veniens erat et usque ad vetustum die-
 rum puenit et in conspectu eius platus est et ipsi

datus est principatus et honor et regnum et omnes populi tribus et lingue ipsi seruiunt. Potestas eius potestas eterna que non transibit et regnum eius non corrumpetur. Ezechiel quod moris propheta per dauid christum significans quod carne de semine dauid assumpsit propter quam forma sui quod sanctus est homo est filius dei dicitur id est filius dei sic eum prophetando pronunciat ex persona dei patris. Et suscitabo inquit super pecora mea pastorem unum qui pascat ea. suum meum dauid et ipse pascat ea et ipse erit his in pastorem. ego autem dominus ero eis in deum et suus meus dauid princeps in medio eorum. ego dominus locus sum. Et alio loco. Et rex inquit vniuersis erit oibus imperans et non erunt vniuersis due gentes nec diuisio erit in duo regna. neque polluetur amplius vltra in ydolis suis et abominatibus suis et in cunctis iniquitatibus suis et saluos eos faciam de vniuersis seculis suis in quibus peccauerunt et mundabo eos et erunt mihi populus. et ego ero illis deus et suus meus dauid rex super eos et pastor vnus erit omnium eorum.

Restant maiores tres prophete. quod propheta uerit in fine captiuitatis aggeus. zacharias. malachias. Quorum aggeus christum et ecciam hac aptius breuitate prophetat. Nec dicit dominus exercituum. Adhuc vnus modicum est et ego commouebo celum et terram et mare et aridam et mouebo omnes gentes. et ueniet desideratus cunctis gentibus. Nec prophetia partim completa iam cernitur. partim sperat in fine completa. Mouit enim celum angelorum et siderum testimonio qui incarnatus est christus. Mouit terram in generi miraculo de ipso uirginis partu. mouit mare et aridam cum et in insulis et in orbe toto christus annunciatur. Ita moueri omnes gentes uidemus ad fidem. Jam uero quod sequitur et ueniet desideratus cunctis gentibus. de nouissimo eius expectatur aduentu. Ut enim esset desideratus expectantibus. prius oportuit eum desideratum esse creditibus. Zacharias de christo et ecclesia. exulta nique ualde filia syon. iubilat filia iherusalem ecce rex tuus ueniet tibi iustus et saluator. ipse pauper et ascendens super asinum et super pullum filium asine. et patris eius a mari usque ad mare. et a fluminibus usque ad fines terre. Hoc quando factum sit ut dominus christus in itinere iumentorum huius generis ueretur in euangelio legitur. ubi et hec prophetia commemoratur ex parte quatuor in illo loco sufficiens visum est. alio loco ad ipsum christum in spiritu prophetie loquens de remissione peccatorum pro eius sanguine. tu quod inquit in sanguine testamenti tui emisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Quid pro hunc lacum uelit intelligi. possunt diuisa sentiri etiam secundum rectam fidem. michi tamen uideretur non eo significari melius nisi humane miserie profunditatem siccam quodammodo et

sterilem ubi non sunt flueta iusticie sed iniquitatis lutus. De hoc quippe lacu etiam in psalmo dicitur. et eduxit me de lacu miserie. et de lutu olimi. Malachias prophetas ecciam quam per christum certaminus paganas iudeis aptissime dicit ex persona dei. Non est mihi uoluntas in uobis. et munus non suscipiam de manu uestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magni nomen meum in gentibus et in omni loco sacrificabit et offerretur nomini meo oblatio munda quod magni nomen meum in gentibus dicit dominus. Hoc sacrificium per sacerdotum criasti secundum ordinem melchisedech cum in omni loco a solis ortu usque ad occasum deo iam uidemus offerri. sacrificium autem iudeorum quibus dicitur est. non est mihi uoluntas in uobis nec accipiam munus de manibus uestris. cessasse negare non possum. Quid adhuc expectant alium christum cum hoc quod prophetatus legunt et impletum uident impleri non potuerit nisi per ipsum. Dicit enim paulus post de ipso ex persona dei. Testamentum meum erat cum eo uite et pacis. et dedi ei timorem ut timeat me. et a facie nominis mei reuertetur. lex ueritatis erat in ore ipsius in pace dirigens ambulabit mecum et multos ouertet ab iniquitate. quoniam labi a sacerdotis custodient scientiam et legem exquirat ex ore eius. quoniam angelus omnipotentis domini est. Nec mirandum est. quod angelus omnipotentis deus est christus iherusalem. Sicut enim seruus propter formas seruus in qua uenit ad homines. sic et angelus propter euangelium quod nunciavit hominibus. Nam si greca ista in interpremur. euangelium bona annuntiatio est. et angelus nuncius. De ipso quippe iterum dicit. Ecce mitto tam angelum meum et prospiciet uias ante faciem meam et subito ueniet in templum suum dominus quem uos queritis et angelus testamenti quem uos uultis. Ecce ueniet dicit dominus omnipotens et quis sustinebit diem introitus eius? aut quis resistet in conspectu eius. Hoc loco et primus et secundum christi pronuntiauit aduentum. Primum scilicet de quo ait. et subito ueniet in templum suum id est in carnem suam. de qua dixit in euangelio. soluite templum hoc et in triduo refuscitabo illud. Secundus uero ubi ait. ecce uenit dicit dominus omnipotens et quis sustinebit diem introitus eius? aut quis resistet in conspectu eius? Quod autem dixit dominus quem uos queritis et angelus testamenti quem uos uultis significauit utique etiam iudeos secundum scripturas quas legunt christum querere et uel se sed multi eorum quem queherunt et uoluerunt uenisse non agnouerunt excecati in cordibus suis precedentibus meritis suis. Quod sane hic nominat testamentum uel supra ubi ait testamentum meum erat cum eo uel hic ubi eum dixit angelum testamenti noui procul dubio testamentum debemus accipere ubi sempiterna

nō vetus vbi tpalia sunt pmissa q̄ p magno habentes plurimi infirmi ⁊ deo vero talium rez mercede defuētes q̄ vidit ipios abū dare turbant. ppter qd̄ idēz ppheta vt noui testamēti beatitudinē eternaz que nō dabit nisi bonis. distingueret a veteris terrena felicitate q̄ plerūqz dāt et malis. in graualis inquit sup me verba v̄ra dicit dñs. ⁊ dixistis in quo detraximus de te. Dixistis. vanus est omnis qui seruit deo ⁊ quid plus qz custodiūmus obuatōes eius. ⁊ qz ābulauim⁹ supPLICantes ante faciē dñi oipotētis. Et nūc nos beatificamus alienos. ⁊ reedificānt oēs q̄ faciunt iniq̄ et aduersati sunt deo ⁊ salui facti sūt. Nec oblocuti sūt q̄ timebant dñm vnusquisqz ad pximū suū et animaduertit dñs ⁊ audiuit. et scripsit libzū memorie in aspectu suo eis qui timēt dñm. et reuerent nomē eius. Istolibro significatū est testamentū nouū. Veniqz qd̄ se quē. audiamus. Et erūt mibi dicit dñs oipotens in die q̄ ego facio in adq̄ fitōem. et eligam eos sicut eligit homo filiū suū seruiētē sibi. ⁊ ouertimi ⁊ videbitis iter iustum. ⁊ inter seruiētē deo ⁊ nō seruiētēz quia ecce dies veniet ardens sicut clibanus ⁊ cremabit eos ⁊ erunt omnes alienigene ⁊ omnes facientes iniquitatē stipula. ⁊ incendet illos dies qui adueniet. dicit dñs oipotens ⁊ nō derelinq̄tur eoz radix neqz sarmentum. ⁊ oriet vobis timentibz nomen meū solusticie ⁊ sanitas in pennis eius. et exhibitis et exultabitis sicut vituli ⁊ ex vinculis resoluti ⁊ oculē abitis iniquos ⁊ erūt cinis sub pedibz v̄ris in die in q̄ ego facio dicit dñs oipotens. Dic ē qui d̄ dies iudicij de quo suo loco si deus voluerit loquemur vberius.

Ca. xxxvj.

Dist hostres pphetas aggeum. zachariā. malachiā. p̄sdē tpus libera tōnis ppli ex babilonica seruitute. sc̄psit etiā esbras qui magis rez gestaz scriptoz ē habitus qz ppheta. sicuti ē ⁊ liber q̄ appellat hester cuius res gesta in laudē dei nō longe ab h̄ist p̄pibus inuenit nisi forte esbras i eo xpm pphetasse intelligendus ē qd̄ inter quosbz iuuenes orta qōne. quid amplius valeret in rebus cum reges vnus dixisset. alter vinum tercius mulieres que plerūqz regibz imperarent. idē tñ tercius veritatē sup oia demonstrauit esse victricē. Cōsulto autē euangelio xpm esse agnosimus veritatē. Ab hoc tpe apud iudeos restituito templo nō reges sed p̄ncipes fuerūt vsqz ad aristobolū. quoz sup putatio tpm nō in scripturis sanctis q̄ appellantur canonice sed in alijs inuenit in quibz sūt ⁊ machabeoz libri quos nō iudei. sed ec-

clesia p̄ canonice h̄z. p̄ter q̄rūdā martiū passiones vehemētes atqz mirabiles q̄ ante qz xpus venisset in carne. vsqz ad mortē p lege dei certatū. ⁊ mala grauissima atqz horribilia p̄tulerūt.

Ca. xxxvij.

Tempe igit pphetarū nostrorū qz iā scripta ad noticiā fere oim gentiū puenerūt. ⁊ multo magis p̄ eos fuerūt p̄bi gentiū. qui h̄ etiā noie vocarent qd̄ cepit a famio pithagora qui eo tpe q̄ iul deoz est soluta captiuitas cepit excellē atqz cognosci. Multo magis q̄ ceteri p̄bi p̄ pphetas repiunt fuisse. Nā ipse sc̄tes atbeniensis magister oim qui tūc maxime claruerunt. tenens in ea pte q̄ moralis vel actiua dicitē principatū post esbram in cronice inuenitur. Nā multo post etiā plato natus est q̄ longe ceteros sc̄tis discipulos antecēdit. Quibus si addamus etiā supiores q̄ nō dum p̄bi vocabant septē sc̄z sapientes ac deinde p̄hificos q̄ thaleti successerūt in p̄ferenda natura rez studiū eius imitati anaximadrū sc̄z ⁊ anaximenē ⁊ anaxagorā. aliosqz nōnullos. anteqz pitagoras se p̄hm p̄mus p̄ficere tur. nec illi pphetas nostros vniuersos t̄pis antiquitate p̄cedunt. q̄nquidē tales postqz ceteri fuerunt regnāte romulo eminuisse fertur q̄ de fontibz israhel in eis litteris q̄ toto orbe emanaret p̄pheticē flumē erupit. Soli igitur illi theologi poete orpheus. linus. museus. et si quis alius apd̄ grecos fuit. h̄is ppheticis bebris quoz scripta i auctoritate habemus annis repiuntur p̄iores. S̄ nec ipi rez theologi nostrū moysen qui vnum rez deū veracit̄ p̄dicauit cui⁹ nūc scripta i auctoritatis caōne p̄ma sūt tpe puenerunt ac p̄ hoc q̄ntū ad grecos attinet in q̄ lingua littere hui⁹ seculi maxie ferbuerūt nihil habent vnde sapientiaz suā iactēt. qd̄ religio ni nostre vbi vera sapientia ē si nō supior. saltem viderat antiquior. Vez qd̄ fatendū ē nō quidem in grecia sed in barbaris gentibz sicut in egipto iā fuerat ante moysen nōnulla doctrina que illoz sapientia diceretur ali oquin nō scriptū essz in libris sanctis moysen eruditū fuisse oim sapientia egiptioz. Tūc vtiqz q̄n ibi natus ⁊ a filia pharaonis adoptatus atqz nutritus etiā liberaliter educat⁹ est. S̄ nec sapia egiptioz sapiam pphetarum nostrorū tpe antecede potuit. q̄nquidē ⁊ abraham ppheta fuit. Quid autē sapientie esse potuit in egipto anteqz eis yhs quā mortuā tanqz deam magnā colendā putauerūt litteras traderet. Yhs porro inachi filia fuisse p̄bitur qui primus regnare cepit argiuis q̄n abrahe iaz nepotes repiuntur exorti.

Ca. xxxviii

Iam vero si longe antiquiora repe-
 tā ante illud grāde diluuiū noſter
 erat vtiq; noe p̄iarcha quē p̄betā
 q̄s nō immerito dixerit. Si quidē ip̄a archa
 quā fecit et in qua cū ſuis euasit. p̄betia no-
 ſtroz tempoꝝ fuit. Quid enoch ſeptim⁹ ab
 adā. Nōne etiā in canonica ep̄la apli iude p̄
 p̄betiſſe p̄dicat. quoz ſcripta vt apud iude
 os et apud nos in auctoritate nō eſſent n̄mia
 fecit antiquitas. p̄bet quā videbant habē-
 da eſſe ſuſpecta. ne p̄ferent̄ falſa eſſe p̄ futu-
 ris. Nam et p̄ferunt̄ quedā que ip̄oz eſſe di-
 cunt̄ ab eis qui p̄ ſuo ſenſu paſſim qd̄ volunt
 credunt. Et ea caſtitas canonis nō recipit.
 nō qd̄ eoz hominū qui deo placuerūt repro-
 beſ auctoritas. ſ; q̄ iſta eſſe nō credant̄ ipſo-
 ruz. Nec mir⁹ debet videri q̄ ſuſpecta habē-
 tur que ſub t̄ate antiquitatis nomine p̄ferū-
 tur. q̄n̄quidē in ip̄a hiſtoria regū iuda et regū
 iſrl̄ que res geſtas continet. de q̄bus eidē ſcrip-
 ture canonice credim⁹. omemoranē plurima
 que ibi nō explicant̄. et in libris alijs inueniri
 dicunt̄ quos p̄betiſe ſep̄ſerunt. et alicubi eoz
 rum q̄s p̄betiaz nomia nō tacent̄. nec t̄m in-
 ueniunt̄ in canone quē recipit populus dei.
 Cuius rei fateor causa me latet. niſi qd̄ exiſti-
 mo etiā ip̄os quib⁹ ea q̄ in auctoritate religi-
 onis eſſe deberēt ſand⁹ vtiq; ſpirit⁹ reuela-
 bat. alia ſicut homines hiſtorica diſtingencia a
 lia ſicut p̄betias inſpiracōne diuina ſcribē.
 atq; hec ita fuiſſe diſtincta. vt illa tanq̄s ipſis
 iſta vero tanq̄s deo p̄ ip̄os loquēt̄ iudicārē
 tur eſſe tribuēda. ac ſic illa p̄tinerēt ad vber-
 tatem cognicōnis. hec ad religionis auctori-
 tatem. in qua auctoritate cuſtodit̄ canō. p̄re-
 ter quē iaz ſi qua etiā ſub nomine veroꝝ p̄be-
 taz ſcripta p̄feruntur. nec ad ip̄am copiam
 ſciencie valent. quoniā vtz eoz ſint quozuz
 eſſe dicūt̄ incertū ē. et ob hoc eis nō habēt
 fides. maxime hijs in q̄bus etiā cōtra ſides li-
 broꝝ cāonicoz quedā legūt̄. p̄ter quod
 ea p̄ ſuis nō eſſe apparet illoꝝ. **Ca. xxxix.**

Non itaq; credendū eſt q̄ nōnulli ar-
 bitrāt̄ur hebreā t̄m linguā p̄ illū qui
 vgebatur heber vnde hebreoz vo-
 cabulū eſt fuiſſe ſeruatā atq; ind̄ pueniſſe ad
 abrahā. hebreas aut̄ literas a lege cepiſſe q̄
 data ē p̄ moyſen ſ; pocius p̄ illā ſucceſſioneꝝ
 patrū. memoratā linguā cū ſuis literis cuſto-
 diā. Deniq; moyſes in ipſo oſtituit qui docē
 diſ literis peſſent p̄uiſq; diuine legis vllas
 literas noſſent. Nos appellat ſcriptura gra-
 matos yſagogos qui latine dici poſſunt lite-
 raz inductores vel inductores eo q̄ eas
 inducāt id eſt introducāt quod amō i corda

diſcenciū. vel in eas poci⁹ ip̄os quos docent
 Nulla igit̄ gens de antiq̄tate ſue ſapiencie ſu-
 per patriarchas et p̄betas noſtros quibus
 diuina inerat ſapiencia vlla vanitate ſe iacta
 uerit. q̄n̄ nec egipt⁹ inuenitur que ſolet falſo
 et inan̄ it̄ ſuaz doctrinaz antiq̄tate gloriari.
 q̄licūq; ſapiencia ſua p̄iarchaz n̄oz tpe p̄
 ueniſſe ſapiencia. Neq; em̄ quiſq; dicere aude-
 bit mirabiliū diſciplinaz eos p̄iſſimos fu-
 iſſe anteq; literas noſſent id eſt anq; yſis eo
 veniſſet eaſq; ibi docuiſſet. Ip̄a porro eozuz
 memorabilis doctrina que appellata eſt ſapi-
 encia quid erit niſi maxime aſtronomia. et ſi
 quid aliud talū diſciplinaz magis ad exer-
 cēda ingenia q̄s ad illuminandas vera ſapiē-
 tia mētes ſolet valē. Nā qd̄ attinet ad p̄haz
 que ſe docē p̄fitetur vnde ſiāt homines beati
 circa t̄pa mēcurij que termegit̄ vocauerūt
 i illis terzis euuſſimoi ſtudia claruerūt. lōge q̄
 dem ante ſapiētes vel p̄hos grece ſ; t̄n poſt
 abrahā et iſaac et iacob et ioseph nimiz et p̄
 ip̄m moyſen. eo q̄ ip̄o tpe q̄ moyſes natus eſt
 fuiſſe rep̄itur at̄blas ille magn⁹ aſtologus
 p̄ methel frater matern⁹. au⁹ mercurij maio-
 ris. cui⁹ nepos fuit termegit⁹ ille mercurij

Ca. xxx. art

Ruſtra itaq; vaniſſima p̄ſumpcione
 garriūt qd̄ dicētes ex q̄ rōnem ſyde-
 ruz cōprehēdit egipt⁹ ampli⁹ q̄s cē-
 tum annoꝝ milia numerari. In q̄b⁹ em̄ libris
 iſtum numez colligerūt qui nō muſcū an̄ an-
 noꝝ duo milia literal magiſtra iſſide didice-
 runt. Nō em̄ pu⁹ auctor ē in hiſtoria pharzo
 qui hoc p̄didit qd̄ a literaz et diuinarū ve-
 ritate nō diſſonat. Cū em̄ ab ip̄o p̄mo homie
 q̄ ē appellatus adā nōdū ſex milia annoꝝ cō-
 pleāt̄ur. quō nō iſti ridēdi poci⁹ q̄s reuelliēdi
 ſunt. q̄ d̄ ſpacio t̄pū tā diuerſa et huic explo-
 rate veritati tā cōtraria p̄ſuadere cōnāt̄.
 Cui em̄ melius cū narret p̄terita credim⁹ q̄s
 qui etiā futura p̄dixit que p̄ſecia iā videam⁹
 Nā et ip̄a hiſtoricoꝝ inter ſe diſſonāciā cop-
 am nobis p̄bet vt ei poci⁹ credere debeam⁹
 qui diuine quā tenemus nō repugnet hiſto-
 rie. Porro aut̄ ciues impie ciuitatis diſſuſe
 vſq; quaq; p̄ terras cū legūt̄ doctiſſimos ho-
 mines quozū null⁹ cōtē mēda videatur au-
 dōritas. inter ſe de reb⁹ geſtis ab etatis no-
 ſtre mēoria remotiſſimis diſcrepātes. cui po-
 cius credē debeāt nō inueniūt. Nos vero in
 noſtre religiōis hiſtoria ſulti auctoritate di-
 uina quicq; ei reſiſt̄ nō dubitam⁹ eſſe fal-
 ſiſſimū. quomodolibz ſe ſeb̄ant cetera ſecul-
 la rib⁹ curis. que ſeu vera ſeu falſa ſint. nichil
 momēti afferūt. quo recte beateq; viuam⁹.

Ca. xli.

V

Ut autem iam cognoscere omittam historiam ipsi philosophi a quibus ad ista progressi sumus qui non videntur laborasse in studiis suis nisi ut inuenirent quomodo viuendum esset acco-
modate ad beatitudinem capescendam. cur
dissentirent a magistris discipuli et inter se
cōdiscipuli. nisi quod ut homines humanis sensibus
et humanis rationationibus ista quaerere. **V**bi
quauis esse potuerit et studium gloriandi quo quis
quod alio sapientior et acucior videre cupit. nec
sententiae quod animo addidit alicui. sed sui do-
gmatum et opinionum inuentor. tamen ut nonnullos
vel etiam plurimos eorum fuisse concedas quos a
suis doctoribus vel discendis sociis. amor veri-
tatis abrupterit. ut per ea certaret quae verita-
tem putaret. siue illa esset siue non esset. quibus
agit. aut quo vel qua ut ad beatitudinem pue-
niatur. humana se porrigit infelicitas. si diuina
non ducit auctoritas. Denique auctores nostri
in quibus non frustra sacrarum literarum figitur et
terminatur canon absque ut inter se aliquid ratione
differant. **V**nde non immerito cum illa scriberent
eis deum vel per eos locutum. non pauci in scho-
lis atque gymnasiis litigiosis disputacionibus
garuli. sed in agris atque urbibus cum doctis atque
imbecillis. tot tantique populi crediderunt. **I**psi
pauci esse debuerunt. ne multitudine vilesceret
quod religione eorum esse oportet. **N**ec tamen ita
pauci. ut eorum non sit miranda defensio. **N**ec enim
in multitudine philosophorum quae laborat et literario mo-
nimenta suorum dogmatum reliquerunt. facile quis
inueniret inter quos cum illa que senserunt due-
niat. **Q**uod ostendere hoc opere longum est. **A**uis
autem secte cuiuslibet auctor. sic enim haec demoni-
cula ciuitate approbat. ut ceteri improbare
tur qui aduersa et diuersa senserunt. **N**one apud
athenas et epicurei claruerunt asserentes
res humanas ad deorum curam non pertinere. et stoici
qui contraria sentientes eas regi atque muniri
diis adiutoribus atque tutoribus disputabant.
Vnde miror cur anaxagoras reus factus sit quod
solem dixit esse lapidem ardentem. negans utique
deum cum in eadem ciuitate gloria claruerit flo-
ruerit epicurus vixeritque securus. non solum sole
vel illum fidei deum esse non credens. sed nec iouem
nec vllum deorum omnino in mundo habitare osten-
dens. ad quem precibus hominum supplicacionesque pue-
niat. **N**one ibi aristippus in voluptate corporis
summum bonum ponens. ibi antisthenes virtute a-
nimum potius homines fieri beatum asseuerans duo
philosophi nobiles et ambo socratici in tanta di-
uersitate atque inter se contrariis finibus vite sum-
mam locantes. quorum etiam ille fugiendam istam ad
ministrandam sapienti dicebat esse republicam
ad suam quisque sectam sectam discipulos progre-
gabat. **N**empe palam in conspicua et notissima

porticuum gymnasiis. in hortulis in locis publi-
cis ac priuatis cateruatim per sua quisque opi-
nione certabant. alij asserentes vnum. alij innu-
erabiles mundos. ipsum autem vnum. alij ortum esse.
alij vero incium non habere. alij interituri. alij sp-
futuri. alij mente diuina alij fortuito et casibus
agi alij immortales esse animas. alij mortales
et qui immortales alij reuolui in bestias. alij
nequaquam. qui vero mortales. alij mox interire
post corpus. alij viuere etiam postea vel paululum
vel diu. non tamen semper alij in corpore constitu-
entes finem boni. alij in animo alij in utroque.
alij extrinsecus posita etiam bona ad animum
et corpus addentes. alij sensibus corporis semper.
alij non semper. alij nunquam putantes esse credendum
Has et alias pene innumerabiles dissensiones
philosophorum quis unquam populus quae senatus que
potestas vel dignitas publica impie cuius ta-
tis diiudicandas et alias perbandas ac recipien-
das. alias improbandas repudiandasque cura-
uit. ac non passim sine vllio iudicio ofuseque hab-
uit in gremio suo tot controuersias hominum dis-
sensionum. non de agris et domibus vel quibusque pe-
cuniaria ratione. sed de his rebus quibus aut mise-
re viuunt aut beate. **V**bi et si aliqua vera di-
cebant. eadem licentia dicerent et falsa perius.
ut non frustra talis ciuitas misti cum vocabulum
babilonis acceperit. **B**abilon quippe inter-
pretatur confusio. quod nos iam dixisse meminimus.
Nec interest diaboli regis eius. quod contrariis
inter se rixent erroribus. quos merito multe va-
rietate impietatis pariter possidet. **A**t vero gens
illa. ille populus. illa ciuitas illa res publica. illi in-
rahelite. quibus credita sunt eloquia dei. nul-
lo modo pseudo prophetas cum his prophetis pa-
rilitate licentiae ofuderunt. sed concordantes inter
se atque in nullo dissentientes. sacrarum littera-
rum veraces ab eis agnoscebant et tenebant
auctores. **I**psi eis erant philosophi. hoc est amatores sa-
pientiae. ipsi sapientes. ipsi theologi ipsi pro-
phetae. ipsi doctores prophetarum atque pietatis. **Q**uia cum
quod secundum illos sapienter et vixit non secundum ho-
minem sed secundum deum qui per eos locutus est sapienter
et vixit. **V**bi si prohibuit est sacrilegium deus pro-
hibuit. **S**i dicitur est honora patrem tuum et matrem
tua deus iussit. **S**i dicitur est non mechaberis.
non homicidium facies. non furaberis et cetera
hominum. non haec ora humana. sed oracula diuina fu-
derunt. **Q**uia quod philosophi quidem inter falsa
que opinati sunt verum videre potuerunt. et la-
boriosis disputacionibus persuadere moliti sunt
quod non dum istum fecerit deus. eiusque ipse primum de-
tissimus admistret. de honestate virtutum. de
amore patrie. de fide amicitiae. de bonis opibus
atque omnibus ad mores probos pertinentibus
rebus. quauis nescientes ad quem finem et quo nam

modo essent ista oia referenda sunt prophetis
hoc e diuinis uocibus quauis p hoies in illa
ciuitate ppo omēdata sunt. nō argumētacō
num ocertacōnib⁹ incultata. ut nō hois i ge
niū. s⁹ dei eloqui⁹ oremnē formidaret. q̄ illa
cognosceret.

¶ Ca. xliij.

Has sacras literas etiā vnus ptholo
meoz regum egipti nosse studuit et
habere. Nam post alexādrī macedōis
q̄ eē magn⁹ ognuomiat⁹ ē mirificētissim⁹
minimeq⁹ diurnā potenciā qua vniuersas
as⁹ i mo iā pene totū orbē. p̄tim vi et armis
p̄tim terrore s̄bergerat. qm̄ int̄ cetera orisētis
ēgna eē iudeā ingress⁹ obtinuit eo mortuo eo
mires eius cum regnū illud amplissim⁹ nō
pacifice inter se possessuri diuisissent. s⁹ po
cius dissipassent bellis om̄ia vastaturi. ptholo
meos reges habere cepit egiptus. Quoz p̄
mus lagī filius. multos ex iudea captiuos in
egiptum trāstulit. Quic at succedens alius
ptholomeus qui ē appellatus philadelphus
om̄es q̄s ille adduxerat subiugatos liberos
redire p̄misse in super ⁊ dona regiā in tēpluz
dei misit petiuitq⁹ ab eleazaro tunc p̄tifice
dari sibi scripturas q̄s p̄fēdo audiēt fama
p̄dicāte diuinā. ⁊ ideo occupauerat ha bere
in bibliotheca quā nobilissimā fecerat. Has
ci cum idē p̄tifer misisset hebreas. post ille
etiā interpres postulauit. ⁊ dati sunt septua
ginta duo de singulis duodecim tribub⁹ se
ni homies lingue vtriusq⁹ doctissimi. hebre
sc⁹ ⁊ atq⁹ grece. Quoz interpretacio vt septua
ginta uocet. ias obtinuit osuetudo. Tradit
sane tā mirabilē ac stupendum planeq⁹ diu
nū in eoꝝ uerbis fuisse osensuz vt cuꝝ ad hoc
opus sepati singuli sederint. ita em̄ eoꝝ si dez
ptholomeo regi placuit explorāre. i nullo uer
bo quod idē significaret ⁊ tātūdē ualēt. uel in
uorboꝝ ordine alter ab altero discreparet.
s⁹ tanq̄ si vnus esset interps. ita qd̄ om̄s iter
p̄tati sūt. vnū erat. qm̄ reuera spūs erat vn⁹
in om̄ib⁹. Et ideo tā mirabile dei mun⁹ acce
perāt vt illaz septuag⁹ n̄ tanq̄ hūanaz. s⁹
fē erāt tanq̄ diuinaz etiā ist o mō omēdare
tur auctoritas. credituris qm̄q⁹ gētib⁹ p̄fu
tura. Ad iam uidem⁹ effectū.

¶ Ca. xliij.

Nas cū fuerint ⁊ alij interpretes q̄ ex he
breā lingua in greca sacra illa eloq̄a
trāstulerūt. sicut aq̄a simach⁹ theo
dociō. sic eē illa ē interpretacio e⁹ auctoꝝ non
apparet. ⁊ ob hoc sine nomie interpretis quita
edicio nūcupat. hāc tñ q̄ septuagita ē tanq̄
sola esset. sic recepit ecclesia. eaq⁹ vtunt gre
ci ppli xp̄iani. q̄z pleriq⁹ vtrū alia sit aliq̄ ig
norāt. Ex hac septuagita interpretacio eē in
latinā linguā interpretatū ē. qd̄ ecclesie latine

tenēt. qm̄ uis nō defuerit epib⁹ nris p̄biter
iberonim⁹ hō doctissim⁹ et oim̄ triū lingua
rū perit⁹. q̄ nō ex greco sed ex hebreo i lati
nū eloquiū easbē septuras ouerterit. S⁹ ei⁹
em̄ litteraz labore quāuis iudei fateātur eē
veracē septuagita uero interpretes in multis
errasse oēdāt. tñ ecclie xp̄i tot hoim̄ auctori
tati ab eleazaro tunc p̄tifice ad h̄ tñ opus e
lectoꝝ. neminē iudicāt p̄ferendū. qz ⁊ tñ eis
vn⁹ apparuiss⁹ spūs sine dubitacōne diuin⁹.
s⁹ inter se uerba interpretacōnis sue septuagi
ta docti more hoim̄ otulissent. ut qd̄ placuit
fē oib⁹ h̄ maneret null⁹ eis vn⁹ interps de
buit anteponi. Cū uero tñ in eis signū diu
nitatis apparuit. p̄fēdo quisq⁹ ali⁹ illaz sep
tuag⁹ ex hebreā in quālib⁹ aliā linguā inter
pres ē uerax aut ogruit illis septuagita iter
p̄tib⁹. aut si n̄ ogruē uidēt. altitudo ibi p̄phe
tica esse credēda ē. Spirit⁹ em̄ q̄ in p̄phetis
erat qm̄ illa dixerūt idē ip̄e erat eē in septua
gita ueris. qm̄ illa iterp̄tati sunt. Quī p̄fēdo
auctoritate diuina ⁊ aliud dicē potuit tanq̄
p̄pheta ille vtrūq⁹ dixisset. qz vtrumq⁹ idē
spiritus dicēt. ⁊ hoc ip̄m aliter. ut si nō eadē
uerba. idē tñ sens⁹ h̄ intelligētibus dilucel
ceret. ⁊ aliq̄d p̄termittē et aliq̄d addere. ut
etiā hinc ostēderēt h̄ hūanā fuisse in illo ope
seruitutē quā uerbis dicebat interpret⁹. s⁹ diu
nā potius potest atē q̄ mētem replebat et re
gebat interpretis. Nonnulli autē codices grecoꝝ
interpretacōnis septuagita ex hebreis codici
b⁹ emēdādos putarūt. nec tñ aucti sunt detra
here qd̄ hebrei nō habebāt. ⁊ septuagita po
suerūt. s⁹ tñmō addiderūt q̄ i hebreis inue
ta. apd̄ septuagita nō erāt. eaq⁹ signis q̄bus
dam in stellaz modū factis ad capita eozum
de uersuū notauerūt. q̄ signa asteriscos uocāt
Illa uero q̄ nō habēt hebrei. habēt autē sep
tuagita similit̄ ad capita uersuū iacentibus
uigulis sicut scribūt vncie signauerūt. Et
m̄lti codices has notas habētes vsq⁹ quaz
diffusi sunt et latini. Que at non p̄termilla vl
addita s⁹ aliter dicta sunt. siue aliū sensuz fa
ciunt etiā ip̄s nō abhorrētē siue alio modo
eundē sensum explicare mōstrenē. nisi vtrū
q⁹ codicib⁹ inspectis neq̄ ant̄ rep̄iri. Si ergo
vt oportet nihil aliud intueamur in scriptu
ris illis nisi qd̄ p̄ homies dixerit dei spiritus.
quicqd̄ ē in hebreis codicib⁹ ⁊ nō ē apud in
terpres septuagita noluit ea p̄ istos s⁹ pillos
p̄phetas dei spūs dicē. Quicqd̄ uero est apd̄
septuagita in hebreis aut codicib⁹ nō ē p̄
istos ea maluit q̄ p̄ illos idē spiritus dicē. sic
ostēdēs vtrūq⁹ fuisse p̄phetas. Iste em̄ mō
alia p̄ isaia alia p̄ iberemā alia p̄ aliū aliūq⁹
p̄pheta. uel aliter eadē p̄ hunc ac p̄ illū dixit

vt voluit. Quicquid potro apud utrosque inuenit. p. utrosque dicere voluit vnus atque idem spiritus. s. ita vt illi pcederet pphetado. isti se quetur ppheticos illos interpretado. qz sicut i illis vera concordancia dicentibus vnus pacis spiritus fuit. sic i istis no secus ofendentibus. et tñ tanq. vno ore cuncta interpretantibus idem spiritus vnus apparuit.

Ca. xliij.
Ed ait aliq. Quis sciam quid ionas ppheta dixerit niniuitis. vtz triduum et niniue euerteret an qdraginta dies. Quis em. no videat no potuisse verumq. tunc dici a ppheta qui missus fuerat terz. omnia / cioe imminetis exitus ciuitates. Cui si tercio die fuerat futurus interitus. no vtiq. qdragesimo die. Si aut. qdragesimo vtiq. tercio. Si ergo me querit quid horum ionas dixerit. h. purto potius qd legit in hebreo qdraginta dies et niniue euerteret. Septuaginta quippe longe posteri interpretati aliud dicere potuerunt qd tñ ad re. p. neret et in vnu eundem sensum. q. muis sub altera significacōne concurreret. admoneretq. lectorē vtraq. auctoritate no spre. ta ab historia sese atollere. ad ea requirēda ppter que significāda historia ipa scripta est. Gestasunt quippe illa in niniue ciuitate. s. ali quid etiā significauerūt qd modū illius ciuitatis excedat. sicut gestum ē. qd ipse ppheta in ventre ceti triduo fuit. et tñ aliū significauit i pfundo inferni triduo futur. q. dñs ē oim pphetaz. Quia ppter h. p. illā ciuitatē recte accipiunt ecclesie gēciū. ppheticē figurata. euer. sa s. p. penitentiā vt qualis fuerat iā no esset hoc qm. p. xpm factū est in ecclesia gēciū. e. illa niniue figurā gerebat. siue p quadraginta dies. siue p triduum. idē ipse significatus est xpus. p. qdraginta s. qz tot dies pēgit cum discipulis suis post resurrexerit. et ascendit in celū p triduum. vero qz die tercio resurrex. it. tanq. lectorē nichil aliud qz historie rez. gestaz inherere cupiēt. de sōno excitauerunt septuaginta interpretes idēq. pphete ad p. scrutandam altitudinem prophēcie. et quod ammodo dixerit. in quadraginta diebus ipm. quere in quo et triduum poteris inuenire. illud i ascensio. hoc in ei. resurrexerit. et dñe repies. p. qd vtroq. numero significari ouenitissime potuit quoz vnu p ionā ppheta. alterz p septuaginta interpretum pphētia. tñ vn. atz idē spiritus dixit. Longitudine fugio. vt no hec p. multa demōstrem in quibus ab hebraica veritate putatur septuaginta interpretes discrepare. et bene intellecti inueniunt esse concordēs. Vñ etiā ego p. meo modulo vestigia se quēs apostoloz. quia et ipsi ex vtriusq. id est ex hebreis et ex septuaginta testimonia pphētica posue

tūt. vtraq. auctoritate vtendum putavi qm vtraq. vna atq. diuina ē. Sed iā que restant vt possum. exequamur.

Ca. xlv.
Dostea qm gens iudea cepit non habere pphetas. p. culdubio deterior facta est. eo s. tpe quo se sperabat i staurato templo post captiuitatē que fuit in babilonia futur. esse meliorē. Sic quippe intelligebat populus ille carnalis quod prenunciatū est p aggeū pphetam dicentē. Magna erit gloria domus istius nouissime plus q. p. me. Quod de nouo testamēto dictū esse paulo superius demōstrauit vbi ait ap. cristus p mittēs. et mouebo inquit omnes gentes. et veniet desideratus cūctis gentibus. Quolo loco septuaginta interpretes aliū sensum magis copiosū capiti hoc ē magis ecclesie qz cristo ouenientem. pphētica auctoritate dixerunt Veniet que electa sunt domini de cūctis gentibus id est homines de quibus ipse ihesus in euāgelio. multi inquit vocati pauci vero electi. Talibus em. electis gentium. domus edificacō dei p testamentū nouum lapidibus viuis. lo. ge gloriozior qz templū illud fuit quod a re. ge salomone ostructum est. et post captiuitatē rez instauratū. Propter hoc ergo nec pphē. tias ex illo tempore habuit illa gēs. et multis cladibus afflictā est ab alienigenis regibus ipsiqz romonis ne hanc aggei pphētia in illa instauracōne templi opinaret impletam. Non multo post em. adueniente alexandro s. iugata est. quādo et si nulla est facta vastacō quoniam n. sunt ei ausi resistere. et ideo placatū facillime subditi receperūt no erat tñ gloria tanta domus illius quāta fuit in suoz reguz libera potestate. Postas sane alexander imolauit in dei templo. no ad eius cultū vera pietate conuersus. sed impia vanitate cum dijs eum falsis colendum putans. Deinde ptholomeus lagi filius quod supra memorauimus alexandri mortem captiuos inde in egiptum trāstulit. quos eius successoz ptholomeus philadelphus beniuolentissime inde dimisit p. quē factum est quod paulo ante narraui. vt septuaginta interpretum scripturas haberemus. De inde cōtriti sunt bellis. que in machabeoruz explicant libris. Post hec capti a rege alexandri ptholomeo qui ē appellatus ephiphaneus inde ab antiocho rege syrie multis et grauis simis malis ad idola colēda cōpulsus tēplumqz ipz repletus sacrilegis supsticōnibus gēciū qd tñ dux eoz strenuissimus iudas qui etiā machabeus dictus est antiochi ducibus pulsis ab omni illa ydolatrie contaminacione. mundauit. No aut. museopost alchimus quidam p ambicionē cū agēne sacerdotali esset

quod nephas erat pontifex factus est. Hinc iam post annos ferme quinquaginta in quibus eis tñ pax nō fuit. q̄muis aliq̄ et p̄spere gesserint. primus apud eos aristobolus assumptus dyademate. et rex et p̄tifer factus est. Antea quippe ex quo de babilonie captiuitate ē uerfi sunt tēplumq; instauratus est. nō reges sed duces vel principes habuerūt. quāuis et q̄ rex ē possit dici p̄nceps a p̄ncipatu impandi. et dux eo q̄ sit ductor exercitus. s; nō cōtinuo q̄cūq; principes vel duces sūt etiam reges dici possunt qd̄ iste aristobolus fuit. Cui successit alexāder et ipse rex et p̄tifer. q̄ crudeliter in suos regnasse tradit. Post hūc uxor ei⁹ alexādra regina iudeoz fuit. ex c⁹ tēpore d̄nceps mala sunt eos se cuta grauiora filij quippe h⁹ alexandre aristobol⁹ et hircanus inter se de imperio dimicātes. vires aduersus israheliticā gentē puocare romanas hyrcan⁹ nāq; ab eis oīra fratrem poposcit auxiliū. Tūc iā roma subiugauerat africam subiugauerat greciā. lateq; et alijs oībis p̄tibus imperās. tanq; seip̄am nō valens ferre. sua se quodāmodo magnitudinē fregerat. puenat quippe ad sedicōnes domesticas graues. atq; inde appellā sociālia. moxq; ciuita tantūq; se omīnerat et attriuerat. vt ei mutād⁹ erat reip̄lice stat⁹ q̄ regeret regibus imminēt. Dōpeī⁹ ḡ p̄p̄i romani pelarissimus p̄nceps iudeā cō exercitū ingress⁹ ciuitatem capit. templū reserat nō deuocōnis supplicis s; iure victoris. et ad sancta sanctoz quo nisi summū sacerdotē nō licebat intrare nō vt uenerat s; vt p̄phanā accedit. Confirmatoq; hyrcani p̄tificatu. et subiugate gēti impoſito custode antipatro. q̄s tūc pcuratores uocabāt uinctū secū aristobolū ducit. Ex illo iudei etiā tribu arij romanoz esse ceperūt. Postea cassi⁹ etiā tēplum expoliāuit. Deīd⁹ p̄ paucos ānos etiā herodē alienigenā regem habē meruerūt. quo regnāte nat⁹ ē cristus. Nam em̄ uenerat plenitudo t̄pis significata p̄phetico spiritu p̄ os p̄iarche iacob ubi ait. Nō deficiet p̄nceps ex iuda neq; dux d̄ femorib⁹ ei⁹ donec ueniat cui repositū est. et ipse erit expectatio geniū. Nō ḡ defuit iudeoz p̄nceps ex iudeis vsq; ad istū herodē quez p̄mū acceperūt alienigenā regē. Temp⁹ ergo iā erat vt ueniret ille cui repositum erat. quod nouo p̄missus ē testam̄to vt ipse esset expectatio gēcium. fieri at nō posse vt expectaret eū gentes ventur⁹ sic eū cernim⁹ expectari vt ueniat ad faciēdum iudiciū i claritate poterit nisi pus in eū crederet eū uenit ad faciēdum iudiciū in humilitate paciēcie.

¶ Ca. lvi.

Regnate ergo herode in iudea apud romanos aut immutato reipublice statu impante cesare augusto et p̄ eū orbe pacato nat⁹ ē xp̄us scdm̄ precedentem p̄phetiā in bethlehē iude. homo manifestus ex homine uirgine. de⁹ ocul⁹ ex deo patre. Sic em̄ p̄pheta p̄dixerat. Ecce uirgo concipiet in utero et pariet filiū. et uocabit nomen ei⁹ emanuel. qd̄ est in te r̄ptatū nobiscum de⁹. Qui ut in se cōmendarēt deū miracula m̄ta fecit ex quib⁹ deū quātum ad eū p̄dicandū satis esse uisum est scriptura euāgelica cōtinet. Quoz p̄mum est qd̄ taz mirabiliter nat⁹ est. vltimū atq; cū suo resuscitato a mortuis corpe ascendit in celum. Iudei autē q̄ eum occiderūt. et in eū credē noluerūt. qz oportebat eū mori et resurgere. uastati infelici⁹ a romanis funditusq; a suo regno ubi iā eis alieni / gene dominabant eradicati disp̄siq; p̄ terras qñ quidē ubiq; non desunt. p̄ scripturas suas testimonio nobis sunt. p̄p̄ecias nos nō finxisse de xp̄o. quas plurimi eoz oſiderātes et an̄ passione. et maxime post eius resurrectionem crediderunt in eū. de q̄b⁹ p̄dictū ē. Si fuerit numerus filioz israhel sicut arena maris. reliquie salue ſient. Ceteri uero excecati sunt. de quibus p̄dictum est. Fiat mēsa eoz. corā ip̄is in laqueū in retribucōnem et scandalum. Obscurent oculi eoz ne uideant. et dorsum eoz semp̄ incurua. Proinde cum scripturis nostris non credunt complentur i eis sue quas ce cē legunt. nisi forte quis dixerit illas p̄phetias xp̄ianos finxisse de xp̄o. que sibi. le nomine p̄ferunt. vel alioz si que sunt que non p̄inent ad populum iudeoz. Nobis quidem ille sufficiunt que de nostrorū inimicorū codicib⁹ p̄ferunt quos agnosci mus p̄pter h̄ testimoniu qd̄ nobis inuiti p̄hibent eos b̄ co. dices habendo atq; seruando. p̄ omens gentes etiam ip̄os disp̄sos quāq; uersum cristi ecclesia dilatatur. Nam p̄pheta in psalms q̄s legunt etiā de hac re p̄missa est. ubi scriptū est. Deus meus miseri cordia eius p̄ueniet me. Deus meus demonstraui michi inimicis meis ne occideris eos nequādo obliuiscatur legem tuā. disperge illos in uirtute tua. Demonstrauit ergo deus ecclesie in ei⁹ inimicis iudeis graciā misericordie sue. quoniam sicut dicit apostolus delictus illorum salus est gētib⁹. Et ideo non eos occidit id est nō in eis p̄didit qd̄ sunt iudei quāq; a romanis fuerint deuicti et opp̄ressi ne obliuiscatur legem dei ad hoc de quo agimus testimonium nichil ualerēt. Ideo parus fuit vt diceret ne occideris eos ne quādo obliuiscatur legem tuam. nisi adde ret etiam disperge illos. quoniam si cum isto

testimonio scripturarū in sua tantummodo ter-
ra nō ubiq; essent. pfecto ecclesia que ubiq;
est eos pphciatus que de xpo pmissi sunt tes-
tes in oibus gentibus habē nō possent.

Ca. xlvij.

Quapropter quisquis alienigena id ē
non ex israhel progenitus. nec ab il-
lo populo in canonem sacrarum lite-
rarum receptus legitur aliquid prophetasse
de cristo. si in nostram noticiam venit aut ve-
nerit. ad cumulum a nobis commemorari po-
test. non quo necessarius sit etiam si desit. sed
quia non incongrue creditur fuisse et in alijs
gentibus homines quibus hoc misterium re-
uelatum est. et qui hoc etiā predicere impul-
si sunt siue participes eiusdem gratie fuerint
siue exptes sed per malos angelos docti sunt
quos etiam pres. ntem cristum quem iudei nō
agnoscebant scimus fuisse confessos. Nec ip-
sos iudeos existimo audere contendere nem-
nem pertinuisse ad deum preter israhelitas
ex quo propago israhel esse cepit. reprobo
eius fratre maiore. populus em reuera qui p-
prie dei populus diceretur. nullus alius fuit.
Homines autem quosdam non terrena. s; ce-
lesti societate ad veros israhelitas superne
ciues patrie pertinentes etiam in alijs genti-
bus fuisse negare non possunt. quoniam si ne-
gant. facillime conuincuntur. de sancto et mi-
rabili viro iob. qui nec indigena nec profeli-
tus id est aduena populi israhel fuit. sed ex
gente ydumea genus ducens. ibi ortus. ibi
dem mortuus est. qui diuino sic laudatur elo-
quio vt quod ad iusticiam pietatem attinet
nullus ei homo suorum temporum coequet.
Aue temporarius quamuis non inueniam?
in cronicis colligimus tamen ex libro ei⁹ que
sui merito israhelite in auctoritatem canoni-
cam receperunt. tertia generaciōe postero-
rem fuisse quam israhel. Diuinitus autē pui-
sum fuisse non dubito vt ex hoc non scirem?
etiam per alias gentes esse potuisse qui secu-
dum deus vixerunt. eius placuerunt pertinē-
tes ad spiritualem iherusalem. Quod nemini
concessum fuisse credendum est. nisi cui diui-
nitus reuelatus est vnus mediator dei et ho-
minū homo cristus ihesus. qui ventur⁹ in car-
ne. sic antiquis sanctis prenucciabatur que-
admodū nobis venisse nunciatus est. vt vna
eademq; per ipsum fides omnes in dei ciuita-
tem. in domum dei in dei templum predesti-
natos perducatur ad deum. Sed quecumq; a-
liorum propheticā dei per cristū ihesū gra-
cia p. erūt. possunt putari a cristi anis esse cō-
fide. Ideo nihil est firmitus ad cōuincendos
quoslibet alienos si de hac re contenderint.

nostrorum faciēdos si recte sapuerit. q̄ vt di-
uina p̄dicta de cristo exasperant q̄ in iudeoz
septa sunt codicib⁹ q̄b⁹ auulsi de sedib⁹ p-
p̄rijs. et ppter hoc testimoniū toto orbe disp-
sis. cristi vsq; quaq; creuit ecclesia.

Ca. xlvij.

Hec domus dei maioris ē glorie. quā
fuerat illa prima lignis et lapidibus
ceterisq; p̄ciosis reb⁹ metallisq; con-
structa. Non itaq; aggei pphcia in templi
illi⁹ m̄stauracōe cōpleta ē. Ex q̄ em ē m̄stau-
ratū nunq̄ ostēdit habuisse tantā gloriā q̄m
tam habuit tpe salomonis imo potius osten-
dit p̄mū cessaciōe pphcie fuisse dom⁹ illius
gloriā diminuatā. de inde ip⁹ gētis cladibus
tantis vsq; ad vltimū excidiū qd factū ē a
romanis. sicut ea que supra sunt ommemorata
testā. Nec autē dom⁹ ad nouū prinēs testā-
mētū tāto vtiq; maioris ē glorie. q̄nto melio-
ris sunt lapides vni quib⁹ credētib⁹ reno-
uatisq; constructi. Sed ideo p̄ m̄stauracionē
templi illi⁹ significata ē. q̄ ip̄a renouaciō il-
lius edificij significat eloquio pphético alte-
rum testamētū qd appellatur nouum. Quod
g de⁹ dixit p̄ memoratū pphētā. et dabo pa-
cem in loco isto p̄ significantē locum ille q̄ eo
significatur intelligend⁹ ē. vt quia illo loco
m̄staurato significata est ecclesia que fuerat
edificata p̄ xpm. nichil aliud accipiat qd di-
ctum est. dabo pacē in loco isto. nisi dabo pa-
cem in loco que significat locus iste. qm̄ omnia
significaciō vident quodamō eaz rez. quas
significat sustinere p̄sonas. sicut dictum ē ab
apostolo. petra erat xpm. quoniam petra illa
de qua hoc dictū ē significabat xpm. Maior
ē itaq; gloria domus illius noui testamētī.
q̄s domus prioris veteris testamētī. et tunc
apparet maior cū dedicabit. Tūc em̄ veni-
et desiderat⁹ eū dīs gentib⁹. sicut legit i lxx-
breo. Nam prior eius aduētus nō dum erat d-
siderat⁹ oīmb⁹ gentibus. Nō em̄ que debe-
rent desiderare sciebant in que nondū credi-
derāt. Tūc et scdm̄ septuaginta interpres.
q̄ et ip̄e pphetic⁹ sens⁹ ē veniet q̄ electa sunt
dn̄i d eū dīs gētib⁹. Tūc em̄ vere n̄ veniet n̄
electa de q̄b⁹ dicit apl⁹. sic elegit nos in ip̄o
ante mūdi cōstitucōnem. Ip̄e quippe archite-
ctus qui dixit multi sunt vocati pauci vero e-
lecti. nō de hīs qui vocati venerunt sic vt de
vitiuo p̄ccrenē s; de electis demōstratur⁹
ē edificatā domū q̄ nullā ruinā deinceps for-
midabit. Nūc autē qm̄ h̄i replēt ecclesias q̄s
tanq̄ in area ventilaciō separabit. n̄ appa-
rebit. quando quisquis ibi erit semper erit.

Ca. xlvij.

In hoc seculo maligno in hijs die /
 bus malis ubi p humilitate pntem
 futura copat ecclesie celsitudine. et
 timor stimulus. dolor tormētis. laborz mo /
 lestis. temptacionum piculis et rudis sola spe
 gaudens quomā sanū gaudet. multi repro-
 bi miscēt bonis. et vtriqz tanqz in sagenam
 euāgelicā colligūt. et in hoc mundo tanqz in
 mari vtriqz inclusi retibz indiserete natant.
 donec pueniat ad litus vbi mali segregētur
 a bonis. et in bonis tanqz in templo suo sit de-
 oia in oibus. Proinde vocē nunc agnoscimz
 eius impleri. qui loquebat in psalmo atqz di-
 cebat. Anūciaui et locutus sum. multiplicati
 sunt sup nūmez. Hoc fit nūc ex quo pimus p
 os pcursois sui iohānis. deinde pos pprius
 anūciauit et locutus ē dicēs. Agite peniten-
 ciā. appropinqbit em regnū celoz. Elegit di-
 scipulos quos et aplos noiāuit. humiliter na-
 ros. mhonoratos. illiteratos. vt quicqd ma-
 gnū esset et faceret. ipse in eis esset et faceret.
 Habuit inter eos vnum quo malo vtens be-
 ne. et sue passionis impleter dispositum. et ec-
 clesie sue tolleradoz maloz pberet exēpluz
 Seminatio quātū peius oportebat psciauz
 cor. pale sancto euāgelio. passus ē. mortuus ē
 resurrexit. passioe ostendēs quid sustinere p
 veritate. resurrexerūt. quid sperare in eter-
 nitate debeamz. excepta altitudine sacra-
 mēti q sanguis eius in remissione fusus est pecca-
 toz. Conuersatus est in terra quadraginta
 dies cū discipulis suis atqz ipis videntibus
 ascēdit in celū. et post dies decē misit pmissū
 spiritū sanctū. Cuius veniētis in eos q credi-
 derāt. tūc signū erat maximū et maxie neces-
 sariū. vt vnusquisqz eoz linguis oim gentiū
 loquerēt. ita significās vnitatē catholice ec-
 clesie p oīs gētes futurā. ac sic linguis oim
 bus locutura. **Ca. l.**

Deinde secundū illā ppheciā. ex syon
 lex pdiet. et verbū dñi ex iherusalem
 et secundū ipius dñi xpi pdicta vbi
 post resurrexerūt stupētibus eū discipulis
 suis aperuit sensum. vt intelligerēt scriptu-
 ras. et dixit eis. quomā sic scriptū ē et sic oportet
 bat xpm pati et resurgē a mortuis tercio die
 et pdicari in noie eius penitentiā et remissionē
 peccatoz p oīs gētes incipiētibus ab ihe-
 rusalē. et vbi rursus eis de aduētū eius nouissi-
 mo requirētibz respondit atqz ait. Nō ē ve-
 strum scire tpa vel momēta q pater posuit i
 sua ptate. s; accipietis virtutē spiritū sancti
 supuenietis in vos et ritis michi testes i ihe-
 rusalem et i totā iudeā et samariā et vsqz i fines
 terre. Primū se ab iherusalē diffudit ecclesia
 Et cū in iudea atqz samaria plurimi credidit

sent. et i alias gētes itū ē. eis anūciātibz euā-
 geliū qd ipse sic luminaria. et aprauēat verbo
 et accendebat spiritu sancto. Dixerat em eis
 Nolite eos timere qui corpz occidūt animā
 aut nō possunt occidere. Qui vt frigidū timo-
 re nō essent. igne caritatis ardebāt. Deniqz
 nō solū p ipos qui eū et ate passionē audierāt
 et post resurrexerūt viderāt. vtz etiam et
 post obitū eoz p posteros eoz inter horren-
 das psecuciones. et varios cruciatz ac funera
 martiz. pdicātū ē toto orbe euāgelii. cōte-
 state deo signis et ostētis et varijs virtutibus
 et spiritū sancti muneribz vt ppli gēciū credē-
 tes in eū q p eoz redēpcone crucifixz ē. cri-
 stiano amore venerentē sanguinē martirū
 quē diabolico furoe suberūt. ipi qz reges q /
 rum legibz vastabat ecclesia ei nomini salu-
 biter subderent. qd de terra crudelitē aufer-
 re conati sunt et falsos deos inciperēt psequi
 qz causa cultōis di veri fuerāt atea psecuti

Ca. ij.
Adēs at diabolz tēpla demonum de-
 feri et i noie liberātis mediatoris cur-
 rere genz humanum. hereticos mouit q sub
 vocabulo xpiano doctrine resisterēt xpiane.
 qsi possent indifferēter sine vlla corrupcone
 haberi in ciuitate dei. sicut ciuitas ofusionis
 indifferēter habuit philosophos inter se di-
 uersa et aduersa sentientes. Qui g in ecclesia
 xpi morbiduz aliqd prauumqz sapiunt. si cor-
 repti vt sanum rectumqz sapiāt resistunt otu-
 maciter. suaqz pestifera et mortifera dogmas
 ta emendae nolunt s; defensare psumt. he-
 retici fiunt. et foras exeuntes habent in exer-
 centibus inimicis. etiā sic quippe veris illis ca-
 tholicis mēbris xpi malo suo psumt dum de-
 vti et malis bene. et diligentibz eum omnia co-
 opant in bonum. Inimici em omnes ecclesie q
 libet errore cecent vel malicia deprauent si
 accipiunt potestatem corpaliter affligendi
 exercēt ei paciēciā. si timō male sciendo
 aduersant exercēt ei sapiēciā. vt at et in
 imici diligant. exercēt ei? beniuolēciā. aut
 etiā benificentia. siue suadibili doctrina euz
 eis agatur siue terribili disciplina. Ac p hoc
 dyabolus princeps impie ciuitatis aduersus
 pegriatē in hoc mundo ciuitatem dei va-
 sa ppria omouendo nichil ei nocere pmittit.
 cui pculdubio et rebus psperis consolacō vt
 nō frāgatur aduersus. et rebus aduersis ex-
 ercitiatio vt nō corumpatur psperis. p diu-
 nā puidēciā pcuratur atqz ita temperatur
 vtrumqz ab alterutro vt i psalmo illā voces
 nō aliunde agnoscamus exortā. Scdm mul-
 titudinem dolorz meoz in corde meo cōsola-
 ciones tue iocundauerunt animā meā. Hinc

est et illud ap[osto]li. **S**pe gaudētes in tribulatio-
ne paciētes. **N**ā et id quod ait idē doctor qui
cūq[ue] volūt in xp̄o pie viuere. p[er]secucōnes pa-
ciuntur. nullis putādum ē deesse posse t[em]p[or]ib[us]
q[ui] et cū ab eis q[ui] foris sūt si seuiētib[us] videt esse
trāquilas. et reuera ē. plurimūq[ue] cōsolacio
nis affert maxime infirmis. nō tñ defunt imo
multi sunt int[er] q[ui] corda pie viuēciū suis p[er]bi-
tis morib[us] cruciāt. qm̄ p[ro] eos blasphemā cri-
stianū et catholicū nomē. **Q**uod quāto cari[us]
ē eis qui volūt pie viuere in xp̄o. t[em]p[or]e magis
dolēt qd̄ p[ro] malos intus positos sit vt minus
q̄ pioz mētēs desiderāt diligat. **H**ic q̄s he-
retici cū cogitātur habē nomē et sacramenta
xp̄iana et septur as et p[ro]fessionem. magnū dolo-
rē faciūt in cordib[us] pioz. q[ui] et multi volen-
tes esse xp̄iani p[ro]pter eoz dissensionē hesita-
rē cogunt. **E**t multi maledicti etiā in h[uius] m-
ueniūt materiā blasphemā di xp̄ianū nomen
q[ui] et ip̄i quoq[ue] mō xp̄iani appellant. **H**is atq[ue]
huiusmodi p[ro]p[ri]is morib[us] et terrorib[us] hoim p[ro]-
secucōnes paciunt q[ui] volūt in xp̄o pie viuere
etiā nullo infestate neq[ue] vexate corpus illoz
Paciunt qui p[ro]p[ri]e hanc p[ro]secucōnem nō in cor-
porib[us] s[ed] in cordib[us]. **V**n illa vox ē. secunduz
multitudine doloz meoz in corde meo. **N**ō
em̄ ait i corpe meo. **S**ed rursus qm̄ cogitāt im-
mutabilia diuina p[ro]missa. et q[ui] ait ap[osto]l[us]. nouit
dñs qui sunt ei[us]. quos em̄ p[ro]scūit et p[ro]destina-
uit oformes fieri imaginis filij sui. ex eis p[ro]p[ri]e
nullus p[ro]p[ri]e. ideo sequit[ur] in illo psalmo. cōsolacio
nes tue letificauerūt animā meā. **D**olor autē
ip̄e qui sit in cordibus pioz quos p[ro]secuntur
mores xp̄ianoz maloꝝ siue falsoꝝ p[ro]dest do-
lentib[us]. qm̄ de caritate descēdit. quia eos pi-
re nolunt. nec impedire alioꝝ salutē. **D**eniq[ue]
magne cōsolacōnes fiūt etiā de correctōnib[us]
eoz q[ui] pioz animas tāta iocunditate p[ro]fun-
dunt quātis dolorib[us] de sua p[ro]dicōne crucia-
uerūt. **S**ic in hoc secu[lo] de numero p[ro]secucō-
nū in h[uius] diebus malis nō solū a t[em]p[or]e cor[por]alis
p[ro]fencie xp̄i et ap[osto]loꝝ eius. s[ed] ab ip̄o abel quez
p[ro]ximū iustū impius frater occidit. et d[omi]nceps
vsq[ue] in h[uius] seculi finē. inter p[ro]secucōnes mūdi
et cōsolacōnes dei. p[er]grinādo p[er]currit eccl[esi]a.

¶ Ca. liij

Domde ne illud quidē temere puto
esse dicēdū siue credēdum. qd̄ nō nul-
lis visus ē vel videt. nō ampli[us] eccl[esi]-
siā passurā p[ro]secucōnes vsq[ue] ad t[em]p[us] anti xp̄i.
q̄s quod iā passa ē id ē decima. aut vndecia-
cadēq[ue] nouissima sit ab anti xp̄o. **P**rimā q[ui] p[ro]-
putat a nerone que facta est. secūdā a domi-
ciano. a traiano terciā. quartā ab antōnio a
seruo quē am. sextā a maximino. a decio sep-
timā. octauā a valeriano ab aureliano nonā.

Decimā a diocleciano et maximiano. **P**lagas
em̄ egipcioꝝ qm̄ decē fuerūt anteq[ue] exire in
de incipet popul[us] dei putāt ad hunc intelle-
ctū esse referēdas. vt nouissima anti xp̄i p[ro]secu-
cio similis videatur vndecime plage q[ue] egip-
cij dum hostiliter persequerēt hebreos. in ma-
ri rubro p[ro]p[ri]o dei per sicū trāseunte perierūt
Sed ego illa re gesta in egip[to] istas p[ro]secu-
cōnes p[ro]phetice significatas esse nō arbitror
quāuis ab eis qui hoc putāt ex q̄tē et igenio
se illa singula h[uius] singulis oparata videant
nō p[ro]pheticō spiritu s[ed] diectura mētis humāe
que aliq[ui] ab v[er]z peruenit. aliq[ui] fallit. **Q**uid
em̄ qui hoc sciūt dicituri sunt de p[ro]secucō-
ne qua ip̄e dñs crucifixus ē. **I**n q[ui] eā numero
posituri. **S**i autē hac excepta existimāt op[er]atā
dum tanq[ue] ille numer[us] de sint q[ui] ad corp[us] p[er]-
tinēt nō qua ip̄m caput ē appetitū et occisum
quid ager de illa q[ui] postea q̄s xp̄i ascēdit i ce-
lum iherosolimis facta est. vbi beat[us] stepha-
nus lapidatus est. vbi iacob[us] frater iohan-
nis gladio cruciatus. vbi ap[osto]l[us] petrus vt occi-
deretur inclusus et per angeluz liberatus. vbi
fugati atq[ue] dispersi de iherosolimis fratres.
vbi saul[us] qui postea paul[us] ap[osto]lus fact[us] ē va-
stabat eccl[esi]ā. vbi ip̄e q̄s iā fidē quā perseq[ue]-
bat euāgelisans q̄lia faciebat ē pass[us] siue per
iudē siue per alias gētes quacūq[ue] xp̄i feruē-
tissim[us] p[ro]dicabat. **C**ur ergo eis a nerone vid-
etur ordiendū cum ad neronis t[em]p[or]e. a inter a-
trocissimas p[ro]secucōnes de q̄b[us] nimis lon-
gū est cūcta dicere eccl[esi]a crescendo p[ro]ue-
nerit. quod si a regibus factas p[ro]secucōnes
in numero existimāt esse debē. rex fuit hero-
des q[ui] est post ascensum dñi grauissimā fecit.
Demde quid respōdent etiā de iuliano. quez
nō numerāt in decem. **A**n ip̄e nō ē eccl[esi]am
p[ro]secutus. q[ui] xp̄ianos liberales lit[er]as do-
cere ac discē vetuit. **S**ub quo valerian[us]
maior q[ui] post euz tercius imperator fuit. fidei
xp̄iane cōfessor exiit. miliciaq[ue] p[ro]iuat[us] ē. vt
omittā q[ui] apud anthiochia facē ceperat. nisi
vni[us] fidelissim[us] et o[mn]it[er]issim[us] iuuenis q[ui] multis
vt torquerē apprehēsis per totū diē p[ro]imus
est tortus. inter vngulas cruciatusq[ue] psallen-
tis liberat[us] atq[ue] hilarit[er] miratus horruif-
set. et in ceteris deformi[us] erubescere timuiss[us].
Postremo nost[er] a memoria valēs supradicti
valentiniani frater arzian[us] nōne magna p[ro]-
secucōne per oriētis partes catholicam va-
stant eccl[esi]ā. **Q**uale ē autē nō cōsiderare ec-
cl[esi]ā per totū mundū fructificatē atq[ue] cre-
scentem. posse in aliquib[us] gentibus p[ro]secu-
cionem pati a regibus. et qm̄ in alijs nō pati.
nisi forte nō est p[ro]secucō op[er]atā. qm̄ rex go-
thoz in ip̄a gothia p[ro]secutus est xp̄ianos

crudelitate mirabili-cum ibi nō essent nisi ca-
 tholici quoz plurimi martirio coronati sunt
 ficu a quibusdā fratribus qui tunc illic pue-
 ri fuerāt et se ista vidisse incūctāter recorda-
 banē audiui⁹. Quid modo in p̄f de. Nōne
 ita in xpianos verbuit p̄secucio-si tñ iā quie-
 uit- vt fugiētes inde nōnulli vsq ad romana
 opida puenirēt. Nec atqz h̄mōi michi cogi-
 tāti-nō videt esse diffiniend⁹ numer⁹ p̄secu-
 cōnū quib⁹ exerceri oportet ecclesiā. S; rur-
 sus affirmare aliquas futuras a regib⁹ p̄ter
 illā nouissimā de qua null⁹ abigit cristian⁹ n̄
 mioris ē temeritatis. Itaqz h̄ imedio relin-
 mus-neutrā ptem q̄stions h⁹ astruētes siue
 d̄struētess; t̄mō ab affirmādi q̄libz hoz au-
 daci p̄sumpciōe reuocātes. **Ca. liij.**

Illam sane nouissimā p̄secucōnes que
 ab añxpo futura ē. p̄sencia sua ip̄e ex-
 tinguet ihs⁹. Sic em̄ scriptū ē q̄ eū
 interficiēt spiritu oris sui- et euacuabit illumi-
 nacōne p̄sencie sue. Sic em̄ quadr̄m̄gētis q̄n̄ istud e-
 rit ipoztūe ominō. Si em̄ hoc nob̄ nosse p̄des-
 set- a quo meli⁹ quā ab ip̄o deo mḡto inter-
 rogātib⁹ discipulis diceret. Nō em̄ siluerūt
 inde ap̄d eū- s; ap̄sente q̄serūt dicentes. Do-
 mine si hoc tēpe rēp̄sentabis regnū israhel.
 At ille nō ē inquit vestz- nosse tpa q̄ pater po-
 suit in sua ptate. Nō utiqz illi de hora vel die
 vel āno s; de tpe interrogauerant q̄n̄ istd̄ ac-
 cepere resp̄osum. Frustrā igit̄ annos qui rel-
 manēt huic seculo oputare ac diffinire cona-
 mur cū hoc scire non esse nostz- ex ore verita-
 tis audiam⁹. quos tñ alij quadr̄m̄gētis alij
 quingentos- alij etiā mille ab ascensione dñi
 vsqz ad eius vltimū aduētū opleri posse dixē-
 rūt. Quēadmodū at quisqz eoz astruat opi-
 nionē suā- lōgum ē de mōstrare- et nō necessa-
 rium. Cōiecturis quippe vtunt̄ humanis- nō
 ab eis certū aliquid de scripture canonicē au-
 thozitate p̄ferē. Om̄ vero de hac re calculā-
 ciū digitos resoluit et quiescere iubet ille qui
 dicit- nō est vestz- scire tpa q̄ pater posuit in
 sua ptate. Sed hec qz euāgelica sententia ē-
 m̄z nō ē nō ea rēp̄sitos fuisse deoz multoz;
 falsorūqz cultores- quo min⁹ fingerēt domū
 resp̄osis quos tāqz deos colūt diffinitū esse.
 quāto tpe māsura ess; religio xp̄iana. Cū em̄
 vidrēt nec tot tātisqz p̄secucōnib⁹ eā potuissē
 se osumi- s; h̄ijs poci⁹ mira increm̄ta sūp̄fisse
 excogitauerūt nescio quos vers⁹ grecos tā-
 qz cōsulētū cuidā diuino oraculo effusos vbi
 xp̄z quidē ab hui⁹ tanq̄ sacrilegi crimine fa-
 ciūt innocētē- petz aut̄ maleficio fecisse s̄b̄
 iungūt- vt coletē xp̄i nomē p̄ trecētos sexa-
 ginta quinqz annos- deinde opletō memora-
 to numero annoz- sine mora sumere finez. **D**

hoim corda doctoꝝ. o ingenia literata dig-
 na credere ista de xpo q̄ credere vultis i xp̄z
 q̄ eius discipulus petz ab eo magicas artes
 nō didicerit- s; ip̄o innocētē tñ ei⁹ maleficus
 fuerit- nomēqz illi⁹ q̄s suū colī maluerit ma-
 gicis artibus suis- magnis laboribus et picu-
 lis suis postremo etiā effusiōe sanguinis sui.
 Si petrus maleficus fecit vt xp̄m sic diligeret
 mūdus- quid fecit innocēs xp̄us vt eū sic dili-
 geret petrus. Respōdeat igit̄ ip̄i sibi et si pos-
 sunt intelligāt illa sup̄na gracia factū esse vt
 p̄pter eternā vitā xp̄z diligeret mūdus qua
 gracia factū est vt et p̄pter eternā vitā ab il-
 lo accipiendā- et vsqz ad t̄palē mortē p̄ illo pa-
 tiēdam xp̄z diligeret petrus. Deinde isti dij
 qui sunt qui possunt ista p̄dicere- nec possūt
 auertere ita succūbētē vni malefico et vni⁹
 celeri magico- quo puer vt dicit̄ anniculus
 occisus et dilaniatus et ritu nephar̄io sepult⁹
 ē- vt sedā sibi aduersariā tā p̄lixo tpe conua-
 lescere tot tātarūqz p̄secucōnūz horrendas
 crudelitates nō resistendo s; patiēdo sup̄a-
 re- et ad suoz simulacroꝝ temploꝝ sacrorum
 oraculoꝝ euerfionē pueniē pmitterēt. Quis
 postremo ē deus nō nosster vtiqz s; ip̄oz- qui
 vel illect⁹ tāto scelere vel impulsus ē ita pre-
 stare. Nō em̄ alicui demoni sed deo dicit̄ illi
 versus hoc petz arte magica defuisse. Ta-
 lē deū habet- q̄ xp̄m nō habent. **Ca. liiiij.**

Hec atqz huiusmōi multa colligerem
 si nōdū ann⁹ iste trāsisset quē diuina
 cio sic̄ta pmisit et d̄cepta vanitas cre-
 didit. Cum vero ex quo nominis xp̄i cultus
 p̄ eius in carne p̄senciā et p̄ ap̄los institut⁹ ē
 ante aliq̄t annos ann̄i trecēti sexagintaquin-
 qz cōpleti sunt- quid aliud querim⁹ vnd̄ ista
 falsitas refellatur. Vt em̄ xp̄i natiuitate h⁹
 rei nō ponam⁹ iniciū- qz infans et puer disci-
 pulos nō habebat- tñ quādo habē cepit- p̄
 cultubio tunc innotuit p̄ eius cor palē p̄sen-
 tiā doctrina et religio cristiana- id ē postea
 qz in fluuiō iordane minist̄io iohannis est
 baptizat⁹. Propter h̄ em̄ de illo p̄pheta illa
 precesserat- dñabit̄ a mari vsqz ad mare et a
 flūine vsqz ad terminos orbis terre- s; qm̄ pri-
 us qz passus esset- et resurrexisset a mortuis- n̄-
 dū si des oibus fuerat definita- in resurrectio-
 ne quippe cristi definita ē- nam sic apostolus
 paul⁹ arhenic̄ibus loquit̄ dicens- iam nūc nū-
 ciat homibus- om̄s vbiqz agere penitēciāz
 eo q̄ statuit diē iudicare orbem in equitate
 in viro quo definiuit fidem om̄ib⁹ resuscitās
 illū a mortuis- melius in hac q̄stioe soluenda
 ande iniciū sumimus- p̄fer tim quia tūc da-
 tus ē etiā spiritus sanctus- sicut euz dari post
 resurrectioēz cristi oportebat in ea ciuitate

ex qua debuit incipere lex secundum hoc est testam-
tum nouum. prima enim fuit ex more synagoga moy-
sen. quod testamentum dicitur uetus. De hac autem
quod per christum danda erat. predictum est. Ex syon lex pro-
diit. et uerbum domini ex iherosolymis. Unde et ipse per
omnes gentes dixit predicari oportere in nomine
suo penitentiam. sed tamen incipientibus ab iherosolymis
ubi ergo exorsus est huius nominis cultus ut in christo
iherosolymis qui crucifixus fuerat et resurrexerat cre-
deret. Ubi haec fides tam insignibus miraculis in ca-
uit ut aliquot hominum milia ad christi nomen mi-
rabili alacritate conuersa. uenditis suis rebus
ut egenis distribuere. proposito sancto et ar-
dentissima caritate ad pauperum uoluntariam
pueniret. atque inter frementes et sanguine sci-
entes iudeos seu usque ad mortem per ueritatem
certare non armata potentia. sed potentiore pa-
cencia prepararet. Hoc si nullis magicis arti-
bus factum est cur credere dubitaret. eadem uir-
tute diuina per totum mundum id fieri potuisse quod
hoc factum est. Si autem ut iherosolymis. sic ad cul-
tum nominis christi accendebat tanta hominum multitu-
do quod illum in cruce uel fixerat pensum uel rife-
rat fixum. iam miraculum illud fecerat petrus. ex ip-
so anno quod tendit quod trecenti sexaginta quatuor
conpleti sunt. Mortuus est ergo christus duobus gemi-
nis mensibus octauo kalendas aprilis. Resurre-
xit tertia die. sicut apostoli sui etiam sensibus proba-
uerunt. Deinde post quadraginta dies ascendit
in celum. per decem dies id est quinquagesimo per
sua resurrectionem die misit spiritum sanctum
Tunc tria milia hominum apostolis eius predicantibus cre-
diderunt. Tunc itaque nominis illius cultus exor-
sus est sicut nos credimus. et ueritas habet effica-
cia spiritus sancti. sicut autem finxit uanitas im-
pia uel putauit. magicis artibus petri. Dau-
lopus etiam signo mirabili factum. quod ad uerbum
ipsius petri quod dicitur medicus ab utero matris ita
claudus ut ab alijs portaret et ad portam tem-
pli ubi stipem peteret ponere. in nomine iheresu
christi saluus exiit. quatuor milia hominum credide-
runt. Ac deinde alijs atque alijs accessibus cre-
dencium creuit ecclesia. Ac per hoc colligit etiam
dies ex quo ipse sumpsit inuenit. sed quod missus
est spiritus sanctus. id est per uentum in apas. Numera-
tis perinde mensibus. trecenti sexaginta quatuor anni
repleuntur impleti. per eandem mensuram honoris
euthiciani. Porro sequenti anno mensis theodo-
ro. quod iam secundum illud oraculum demonum ac-
figuratum hominum nulla esse debuit religio cris-
tiana. quid per alias terrarum presforta factum
sit non fuit necesse perquirere. interim quod scimus in-
ciuitate notissima et eminentissima cartagine
africe gaudere et iouis comites imperatoris
honorum quarto decimo kalendas aprilis falso
ruum deorum tepla euerterunt et simulacra frege-

7
runt. Ex quo usque ad hoc tempus per triginta fer-
me annos quis non uideat quantum creuerat cul-
tus nominis christi postquam multi eorum cri-
stiani facti sunt. quod tanquam uera illa diuina con-
reuocabant a fide. eamque opter eodem nume-
ro annorum manere ridendumque uiderunt. Nos ergo
qui sumus uocamurque christiani. non in petrus cre-
dimus. sed in quem credidit petrus. petri de christo
edificati sermonibus non carminibus uenenati
nec decepti maleficijs. sed beneficijs eius adiuti
Ille petri magister christus in doctrina quam ad uis-
tam ducit eternam. ipse est magister noster. Sed ali-
quod iam occludam hunc librum hucusque differetis
et quantum satis uisum est demonstrantes quibus
sit duarum ciuitatum celestis atque terrene ab im-
icio usque in finem permixtae moralis excursus.
Quarum illa quam terrena est fecit sibi quis uoluit uel
uoluerit. uel etiam ex hominibus falsos deos quod
huius sacrificando seruiret. Illa autem que celestis
pergrinat in terra falsos deos non facit. sed a ue-
ro deo ipsa fit. cuius uerum sacrificium ipsa fit. Am-
be tamen temporalibus uel bonis propter uerum uel ma-
lis pariter affligunt. diuersa fide. diuersa spe
diuerso amore. donec ultimo iudicio separa-
tur. et precipiat uaqueque suus finem. et nullus
est finis. De quibus ambaz finibus deinceps
differendum est.

Explicit liber de iunio octauis.